

Přítomnost

ROČNÍK XVI.

V PRAZE 26. DUBNA 1939

ZA K 2.—

Dynamický život

F. PEROUTKA

O nepolitické politice - tentokrát z Havlíčka z. SMETÁČEK

Širókaja britskaja nátura

EDMOND KONRÁD

Změněné nakupování

MILENA JESENSKÁ

Světový obchod opět v krizi

Miliony kolem „Sněhurky“

JAR. BROŽ

Slovenské hospodářské nesnáze. — Bebeča, banka pro styk s říšským hospodářstvím. — Slučování v družstevnictví. — Budeme mít nová čísla. — Rozvojové možnosti domácí práce. — Cesta Slovenska za hospodářskou samostatností. — Slovníček týdne. — Milion kilogramů jedu. — Co žádají Němci od Čechů. Na rozlúčení s Čechmi. — To není pravda. — Odpověď Slovence.

Sezona od 1. března

Revma, dna, ischias, nervosy, ženské choroby
Levné jarní paušály od K 960,- za 3 týdny

SOUČASNĚ

s péčí o prázdniny zabezpečte se
pojistkou úrazovou

s svůj byt pojistkou proti krádeži vloupáním

Dopisníci vyzvete nás k podání

INFORMACE

ČS. AKCIOVÁ POJIŠŤOVNA

Praha II., Spálená 49 • Telefony čís. 344 41-4

Nové knihy

- KREJČÍ Tomáš doc. dr., *Organisace školství a cíl výchovy v Německu.* 20,5×13 cm, 62 stran, brož. K 8.—
- MANDL Vladimír dr., *Právní soustava německé říše.* 21×15 cm, 128 stran, brož. K 25.—
- VESELÁ Jarmila JUDr., *Trestní právo německé všeobecně platné na území Protektorátu Čechy—Morava.* 18×12 cm, 65 stran, brož. K 10.50
- WAGNER Karel, *Třicetšest let ve vojenských službách.* II. díl. 22×15 cm, 61 stran, brož. K 8.50
- PLATON, *Protagoras aneb o výchově a občanské zdatnosti.* 22,5×14,5 cm, 78 stran, brož. K 18.—
váz. K 33.—
- ANGELL Norman, *The Great Illusion-Now.* 15,5×11 cm, 282 str., sb. Penguin, brož. K 5.25
- CHURCHILL Winston S., *Arms and the Covenant. Speeches on Foreign Affairs and National Defence.* 23×15 cm, 465 stran, váz. K 144.—
- CHAMPION Pierre, *Charles IX. La France et le controle de l'Espagne.* 21×13,5 cm, 422 stran, brož. K 50.—
- HEYMANN Egon, *Balkan. Kriege, Bündnisse, Revolutionen. 150 Jahre Politik und Schicksal.* 24×16 cm, 440 stran, váz. K 85.—

F. Topič, knihkupectví, Praha I., Národní tř. 11

ODBORNÍ LÉKAŘI

MUDr. Frankl odborný lékař pro žaludeční a střevní nemoci a roentgenologii.
PRAHA II., NEKÁZANKA 4, II. patro. Ord. 9—10, 3—4.
Telefon 234-13.

MUDr. Ervín Fröhlich, odborný lékař pro choroby vnitřní, žaludeční, střevní a výměny látek, em. esistent I. med. kliniky prof. Schmidta.
PRAHA I., Na Příkopech 35. Ord. 9-10. ½3-½5. Telef. 228-91.

MUDr. ZDENKA NEDVĚDOVÁ-NEJEDLÁ

odb. dětská lékařka, **PODOLÍ, PANKRÁČKÁ 14** (stanice elektr. dráhy za Podol. sanatoriem). Ord. 9—10 a 2—4. Tel. 441-77.

MUDr. ANTONÍN NEUMANN

odborný lékař nemocí pohlavních, kožních a kosmetiky.
Praha II., Na Zbořenci 24 — třetí dům od Karlova náměstí.
Ordinuje celý den. V neděli a ve svátek dopoledne. Tel. 41.728.

Pro plastickou chirurgii **Dr. RUDOLF SLUNEČKO**

ord. 3—4 (a podle úmluvy). Telefon 393-79. PRAHA II., VO-
DÍČKOVA 15. (Hlávčkův palác.)

VAŠ VKUS I NÁROKY USPOKOJÍ

OBUV PRO VYŠŠÍ NÁROKY

FERRY GRAUMANN

PRAHA I., PŘÍKOPY 35, schodiště A. Tel. 315-28.

Čtěte **LIDOVÉ NOVINY**

Používejte aktivního uhlí

OSTACOL!

Vyrábí Spolek pro chemickou a hutní výrobu, Praha

OBSAH PŘÍTOMNOSTI ČÍSLO 16: EDUARD SCHMIDT-BASS: Panika s knihami. — MILENA JESENSKÁ: Česká maminka. — Dr. OTTO SCHMIDT: Populační problémy — hybná síla politiky. — JIŘÍ SOUMAR: Podmínky dobré nálady. — JAN FRANK: Češi v německém slovníku. — A. MRÁZ: Sport v českých národních pohádkách. — A. M.: Milton kilogramů jedu. — Stále dost úkolů pro kontrolní a úspornou komisi. — Nové směry hospodářského myšlení. — Nebezpečné a zbytečné šeptý. — Konec Hadimršek. — Menší možnosti? — Co žádají Němci od Čechů. — Lidová architektura a zedničtí mistři.

Přítomnost

řídí Ferd. Peroutka

nezávislý týdeník

vychází ve středu v nakladatelství

FR. BOROVÝ V PRAZE I., NÁRODNÍ TŘÍDA 11.

Telefon číslo 390-51 až 54 • Účet poštovní spořitelny číslo 35.622 • Nevyžádané rukopisy se nevracejí • Předplatné na rok K 100.—, na půl roku K 50.—, na čtvrt roku K 25.—, jednotlivá čísla K 2.—. Pour la France et ses Colonies Frs 2.50. • Dohlédačí pošt. úřad Brno II. • Novinová sazba povolena v Brně ředitelstvím pošt a telegrafů pod čís. 119.268/IIIa. • Odpovědný redaktor J. Dlabáč.

TISKEM LIDOVÉ TISKÁRNY, BRNO, ČESKÁ 6.

Přítomnost

ROČNÍK XVI.

V PRAZE 26. DUBNA 1939

ČÍSLO 17

Dynamický život

I.

Německá říše oslavila padesáté narozeniny svého Vůdce Adolfa Hitlera způsobem, který odpovídá všem oněm pronikavým úspěchům, jež tento muž za pouhých šest let své vlády svému národu přinesl. Jak dnes věci stojí, nemají Němci nikoho, koho by ve své Walhalle, ve své galerii národních hrdin postavili výše.

Odčinil v rekordním čase většinu následků německé porážky před dvaceti lety; ze státu, o jehož mínění se versaillští vítězové po mnoho let jen nedosti upřímně a nedbale zajímali, učinil stát, do jehož hlavního města putují ministerští předsedové všech ostatních evropských států, považující jaksi za dosti přirozené, že jim jest jíti za ním, ne jemu za nimi; známé tři spěšné návštěvy britského ministerského předsedy u hlavy německého státu jsou sensací světových dějin; dosud nikdy nepoznala historie Anglii a Německo v takovém poměru; odčiniv většinu následků poslední německé porážky, připojil na druhé straně Vůdce německé říše k ní území, jež k ní nepatřila po celý novověk; neuložil za to svému národu dosud žádnou větší oběť než ozbrojití se, uskrovniti v některých vedlejších životních příjemnostech a ukázněně jíti za jeho vedením; Bismarck mluvil o územích, za jejichž získání by neobětoval kosti jediného pomořanského granátníka; Adolf Hitler je získal, neobětovav vskutku kosti jediného německého vojáka; sám Bismarck, tento souhrn německé slávy a státní tvořivosti na konci 19. století, proti němu vypadá jako poněkud váhavá osobnost; všechno, co se Němcům před deseti lety zdálo snem, učinil dnešní jejich Vůdce skutkem; nasytil velkými kusy německou národní hrdost, utlačenou po světové válce; položiv připravený meč na západní hranici, zajistil si právo pořádat střední a východní Evropu po svém; jakási nová, ještě nepřehlednutelná stavba je tu v počátcích; německý Vůdce stanul na onom významném rozcestí, kdy snaž z vůdce národa stává se vůdce národů; zbyl západní mocností spojenců a vasalů v této části světa; ministři menších států putují do Německa týmiž cestami a přibližně ve stejných hodnotách, jako to činila jejich knížata ve středověku; po šesti letech vlády Adolfa Hitlera stojí celý svět pod dojmem, že vysychající Francie a rozpačitá Anglie jsou odsunovány do pozadí svalnatou rukou Německa, hýřícího mladými silami.

Toto vše jsou ne úsudky, nýbrž fakta, nezávislá na

úsudcích. Jest jistá škola v politice, která se domnívá, že lze něčeho dosáhnout, jestliže se budeme na svět dívat přimhouřenýma očima a vidět napolo. Dávám přednost tomu, vidět jasně obrysy věcí — a kéž bychom to byli vždy dovedli! Přimhouřené oči na západě mohou si klásti pochybovačnou otázku, jaký je skutečný poměr německého národa k muži, jenž toto vše pro něj vykonal, a není-li tu možný nějaký snadný rozkol. Jest to otázka lehkomyšlná, jaký bývá poměr národa k vůdci, jenž vyplnil jeho denní i noční přání? Adolf Hitler mluví jako Němec, myslí jako Němec a jedná jako Němec. Nebylo by většího a pro toho, kdo se mu oddá, osudnějšího omylu, než domnívat se, že se pohybuje jedinec tam, kde ve skutečnosti se pohybuje vůle celého národa. Není náhodou, že Nietzscheova filosofie vůle k moci vznikla právě v německém prostředí. Závratný vzestup Hitlerův k moci je vysvětlitelný právě jen tím, že jest nejskutečnějším reprezentantem svého národa, že jeho akce se pohybují po starobylých stopách německé vůle k moci. Otázka, jaké city chová německý národ k svému Vůdci, jest do velké míry totožná s otázkou, jaké city chová německý národ sám k sobě. Čím více se to bude v evropské politice vědět, a čím více se bude na to brát zřetel, po tím solidnějších cestách se bude ubírat.

×

Jestliže, jak z každé stránky spisu »Mein Kampf« lze zjistiti, jeho autor se pokládá zejména za kvint-escenci německého způsobu myšlení a citění, jestliže jest pravda, že Vůdce a německý národ jedno jsou, jaký poměr mohou si k němu vytvořiti členové oněch menšin neněmeckých národů, jichž se stal v poslední době ochráncem, protektorem nebo něčím podobným? Jsa velkou postavou německých národních dějin, nemůže býti ovšem zařazen do národních dějin národů jiných; máje již své první místo ve Walhalle, nemůže býti postaven do Slavína; kdyby se někdo o to nějak pokoušel, hrozná neupřímnost tohoto pokusu by se naprosto zajisté zprotivila Čechům i Němcům. Zajisté si Vůdce a říšský kancléř sám nepřeje, aby fakt jeho němečtví byl nějakým způsobem oslabován nebo rozřeďován. Dílo svého života, německý nacionální socialismus, sám pokládá za typický plod německého ducha a německé historie. Pozdrav Heil Hitler jest německý pozdrav, na který mají právo jen příslušníci německého národa. Který Čech nebo Slovák by jim tak

zdravil, tlačí se někam, kam nepatří a odkud bude vyexpedován. Německý nacionální socialismus uznává neprostupnost národních těles; nikdo nemůže být Čechem a Němcem zároveň, z čehož vyplývá, že i když oba národy mohou mít společné státní představitele, nemohou mít společné národní hrdiny. Poněvadž tedy i po 15. březnu 1939 Čech zůstává Čechem a Němec Němcem a poněvadž Vůdce a říšský kancléř není Čech a Češi nejsou Němci, nemůže být poměr obou národů k osobě Adolfa Hitlera naprosto stejný. Jelikož spojuje Čechy a Němce v jednom státě, ne však v jednom národě, jak ani jinak není možno, poněvadž nelze směšovat dvě přirozenosti, zůstane jedněm vůdcem národním i státním a druhým toliko státním. Fakt ten jest, jak vidíme, naprosto uznáván: Za vůdce českého národa bez odporu jsou prohlašováni president dr. Hácha a předseda Národního souručenství Adolf Hrubý. Nikdo se nepokouší o protipřirozené jakési amalgamování. »Mein Kampf« zůstane biblí německého národa, kdežto biblí českého národa jsou spisy jiné. Dal tomu výraz ostatně autor »Mein Kampf« sám, když loni na podzim nesvolil k překladu své knihy do češtiny, o něž žádalo horlivě kterési české nakladatelství.

Někteří Češi už dávno, jak víme, se zalíbením pomýšleli na nápodobu metod, jimiž Vůdce a říšský kancléř povzněl svůj národ z poversailleské bezmocnosti na nejsilnější moc evropskou. Říkali si, proč že by nemohlo být využito k prospěchu českého národa, co se tak osvědčilo v osudech národa německého. Přehlíželi vždy, zdá se, rozdílnost sil obou národů. Osmdesátimilionový národ německý mohl vzdorovat i celému světu způsobem, o něž se jistě nemůže pokoušet osmimilionový národ český. Metody, jež německý Vůdce pro svůj národ zvolil, odpovídají ohromným silám tohoto národa. Klasikové české politické taktiky od dob obrozenských až po dobu nejmodernější vždy naopak musili brát ohled na malou naši početnost. Už Palacký řekl, že kdyby nás bylo osmdesát milionů, mohli bychom mluvit jinak, ale jen tehdy. Pozadím německých myšlenek jest německá síla. České politické metody musí se vytvářet podle našich vlastních poměrů a zkušeností. Jest pravděpodobno, že meč, jímž jiný tak zamával, bychom ani neuzdvihli. Proto i když byl napsán »Mein Kampf«, obsahující vhodnou metodu pro národ velký, členové národa malého budou vždy se musit vracet pro poučení ke svým vlastním klasikům, kteří už před desítkami lety promýšleli způsob politické taktiky národa malého. Národní vůdcové mohou vyrůstat jen vždy z vlastní národní půdy. (Dokončení). F. Peroutka

poznámky

Slovenské hospodářské nesnáze

Přes všechno, co se stalo v posledních měsících, káže nám nejenom cit, ale i rozum, abychom se dívali na soudobé zápasy slovenského národa se sympatiemi a s bratrským zájmem. Slovensko bylo znovu okleštěno a kdoví,

jak se tam utváří poměry v krátkém čase; nedefinitivnost dnešního stavu se prý zdá být zřejmá každému, kdo se v posledních dnech odtamtud vrátil.

Konec konců jsou Češi a Slováci jedna krev a naše hádky a sváry, to byly rodinné potyčky, jež ovšem někdy dovedou být zlé, ba horší, než mezi cizími, ale přece jen mají končit vždy smírně. My věříme v tento dobrý vývoj a ve šťastnější budoucnost Čechů i Slováků pevně a se zmužilým srdcem, ať cokoliv nás ještě čeká, nejenom proto, že bez takového optimismu by život neměl ceny, ale i proto, že nakonec vždy vyhrává pravda a rozum. Proto jsme přesvědčeni o tom, že se poměr mezi našim a slovenským národem průběhem doby snad v dnešní, nejděle v příští generaci, vyjasní a definitivně dobře upraví. Tu ani nemáme na mysli státní formy, jako právě tento poměr národů, na kterém nám v tomto směru nad jiné upřímně záleží. Chceme doufat, že doba pochopení vzájemného, které už zase probleskuje, není příliš vzdálena.

Proto máme stále tak živý zájem o vše, co bolí slovenský národ a s čím se potýká. Třebaže mu zatím nemůžeme celkem pomoci, považujeme nejenom za politicky rozumné, ale i za lidsky slušné se slovenským národem se stále zabývat i na něj nikdy nezapomínat. To můžeme i ve svých nových státoprávních poměrech, ba je to i tak naše povinnost. Slovenský národ má nyní stát, který ovšem ještě není ustálen, ale který ani neví sám, jaký směr je mu v budoucnosti určen.

To samo o sobě je zajisté velmi tíživé, jak politicky a psychologicky, tak i sociálně a hospodářsky. Administrativní, ekonomické, finanční a všechny ostatní problémy pramení jednak z této neustálenosti, ze zmenšeného území, které ani v původním rozsahu nebylo nikdy soběstačné, jednak z celé současné konstelace vůbec. Ale na tom všem slovenský národ nemůže vlastními silami mnoho měnit a musí pracovat v dané situaci a danými prostředky. I původní velké slovenské území bylo pasivní polovinou svých výdajů a dnešní stav věci je asi ještě horší. My Češi dnes nemáme ani možnost, ani prostředky, abychom slovenskému národu přispěli, ačkoli bychom tak rádi učinili, protože v tomto směru se řídíme přesvědčením, že budoucnost dá takové politice za pravdu.

Dovídáme se, že slovenská půjčka vynesla sotva pětinu částky, která byla slovenskou vládou očekávána, ačkoli to, co bylo očekáváno, by nebyla ani pětina toho, čeho bylo potřeba. Slovenská vláda potřebuje asi dvě miliardy korun, aby kryla běžný rozpočet a čekala, že jí půjčka vynesla 300 milionů K. Vynesla však, pohříchu, přes všechno úsilí sotva šedesát milionů korun. To je velmi málo a tak i tato akce představuje zklamání.

Trochu si slovenská vláda pomohla na účet naší Národní banky tím, že vydala asi za 90 milionů bankovek, které byly uloženy pro případ emise v slovenské filiálce Národní banky. Tento dluh ovšem zatěžuje dnes pražskou Národní banku a bude asi nutno nějak jej upravit.

Pokud jde o Národní banku vůbec, chceme jen poznamenat, že slovenské naděje do rozdělení majetku Národní banky budou zklamány. Slovensko bylo vždy po stránce devis pasivní, nemělo totiž nikdy dostatečný vývoz, aby získalo tolik cizích valut, devis a zahraničních hodnotných měn, aby to stačilo alespoň na zakoupení nezbytně nutných surovin, dovážených z ciziny. Nemá tedy Slovensko u pražské Národní banky k očekávání vůbec žádný podíl na devisách a valutách. Tím méně ovšem na zlatě (které ostatně obecně uvázlo v cizině), protože i daňově bylo Slovensko pasivní, neboť dostávalo pětinu státních příjmů k dispozici a platilo jen desetinu všech daní. Čtli jsme kdysi, že Slovenská národní banka si představuje, že prý dostane asi 18 procent devis, valut a zlata pražské Národní banky. To asi jest omyl. — Ostatně nebyli bychom ani s to, abychom tyto hodnoty poskytli, protože je sami nemáme, ale nadto nerozhodujeme sami, a nároku, který by měl být honorován, zde Slovensko nemá. Něco jiného bylo se sudetskými zeměmi, které měly exportní průmysly, jež vynášely devisy. Srovnání bohužel dopadlo by i zde v neprospěch Slovenska. Jinak tomu ovšem bylo v jednotném státě, kde jsme prostě automaticky přebýtky z českých zemí dávali Slovensku. Ale dnes, kdy jsme v různých státních útvarech, to již není možné.

Slovensko rozřešilo zvláštním zákonem židovskou

otázku. Učinilo tak celkom dosť mierne a řekli bychom na základe katolíckem. Po všem tom hluku, ktorý se kolem této věci tropil, byl výsledek diktován klidnou úvahou, která však dáva slovenské vládě všechny potřebné možnosti.

Moll

Světový obchod opět v krizi

Světová průmyslová výroba, která klesla co do objemu za hospodářské krize od r. 1929 na nejnižší bod v roce 1932, kdy byla téměř o dvě třetiny pod úrovní nejlepšího konjunkturního poválečného roku 1928/1929, vzpamatovala se podstatně rychleji, než světový obchod. Tento zjev souvisí s tím, že oživení průmyslové výroby v četných evropských státech bylo způsobeno jen vnitřními vládními zásahy, nespočívalo totiž na oživení a ozdravení důvěry mezi státy, což jediné může být podkladem vzájemného rozsáhlého obchodu, výměny statků a práce. Proto světová průmyslová výroba již roku 1932/33 opět se vyvíjela až na úroveň z let 1928/1929 a pak pozvolna stoupala, až přesáhla konjunkturní úroveň v některých státech až o třetinu, v průměru však sotva o desetinu, nejvýše o pětinu. U nás však byla vždy jen o několik málo procent nad úroveň z let 1928/1929 a také náš zahraniční obchod se nedostal přes dvě třetiny bývalého objemu.

Ačkoliv tedy světový obchod ve skutečnosti nebyl s to, aby překonal krizi a nedospěl na konjunkturní úroveň z doby před desítili lety, počal v posledním roce opět klesat. Důvod je zřejmý: obchod potřebuje klidu a vzájemné důvěry, a té rozrušená Evropa neměla. Je ostatně pozoruhodné, že jižní polokoule, která i za světové hospodářské krize na tom byla podstatně lépe než polokoule severní, ani tentokrát nesdílí v takovém rozsahu nový pokles objemu světového obchodu.

Roku 1932 činil světový obchod 1.19 tisíc miliard K, až do roku 1936 byl o jeden až půl druhého tisíce miliard K menší, pak roku 1937 stoupl na 1.38 tisíc miliard K, ale loňského roku opět poklesl na 1.19 tisíc miliard K. Proti roku 1937 se tedy zmenšil rozsah světového obchodu o desetinu a zdá se, že letošní rok nebude v tomto směru lepší. Spíše lze očekávat další zhoršení v důsledku trvalého politického neklidu.

Při tom došlo k některým zajímavým přeskupením. Velká Británie, jejíž import je ovšem stále ze všech států světa největší, dovezla loni za 105.5 miliardy K zboží, čili méně než roku 1937, kdy dovezla za 117.5 miliardy K, ale více než v letech předchozích zhruba o miliardu. Její dovozní síla se tedy podstatně nezmenšila a přesahuje neobyčejně kterýkoliv další velký dovozní stát. Velmi podstatně klesl dovoz Spojených Států amerických s 76.6 miliard K na 47.9 miliardy K, takže se před ně, na druhé místo tabulky dovozních států, dostalo Německo, jehož dovoz stoupl s 53.7 miliardy K na 54.5 miliardy K. Potom následuje Francie s 33 miliardami K (roku 1937 měla dovoz 42.7 miliardy K), Holandsko, Belgie, Japonsko, Kanada, Itálie, Indie, Švédsko, Austrálie, které vesměs měly dovoz pod 20 a nad 10 miliard K. Je zajímavé, že import stoupl jediné u Německa a u Austrálie, u všech jiných států vykazuje pokles.

Pokud jde o export, vedou jako vždy v posledních letech Spojené Státy americké, jejichž obrovská hospodářská potřeba je patrna i v tom, že tento velký export nečiní ani desetinu jejich průmyslové výroby. Všechno ostatní jsou s to spotřebovat samy. Proti roku 1937, kdy exportovaly zboží za 82 miliard K, klesl loni jejich export na 76.2 mili-

ardy K, ale je to o deset až dvacet miliard K více než v minulých letech. Na druhém místě zůstává Anglie s exportem za 57.4 miliardy K, tedy menším než r. 1937, kdy činil 64 miliard, ale vyšším než v předchozích letech. Na třetím místě je Německo s exportem za 52.5 miliardy K, což je o pět miliard K méně než r. 1937, ale více, než v předchozích údobích. Pak následují státy téměř v nezměněném pořadí, jako v tabulce importní. Při tom ovšem nutno poznamenat, že tato data nezahrnují u Německa ovšem ještě ani sudetské ani protektorátní území.

Zajímavé je srovnat, které státy mají aktivní zahraniční obchod a které pasivní. Úspěšnou obchodní bilanci vykazují výhradně státy, které prodávají suroviny, ale jen státy zámořské. Je z toho vidět, že průmyslové země musily suroviny dovážet a byly tak zaměstnány jejich zpracováním pro vlastní spotřebu, že nemohly exportovat. To souvisí se zásobováním států pro válečné případy. Jinými slovy: evropské průmyslové státy mají obchodně politické schodky, kdežto zámořské exportní surovinové státy mají aktiva. Pro současný obraz světa je to jistě dostatečně poučné.

Cis.

Bebca, banka pro styk s říšským hospodářstvím

Celkem v tichosti se odehrála změna, jejíž významnost nelze ani zatím dosti docenit. V mimořádné schůzi správní rady České eskomptní banky, ve zkratce zvané »Bebca« (Böhmische Escompte-Bank und Credit-Anstalt) se projevila několikátýdenní práce, před níž ovšem už od října se v tomto směru hodně stalo. Bebca totiž již loni převzala nejprve rakouskou, pak i sudetské filiálky Živnostenské banky a dostala se do styku s jednou z největších německých bank, Dresdner Bank. To ovšem souviselo mimo jiné také s tím, že třetina obchodu Bebey byla v sudetském území a že tedy musila hledat jak spojení, tak i východisko z nově utvořené státní situace po Mnichově. Po odpadnutí slovenského obchodu se ukázalo (ještě jasněji ovšem po 15. březnu), že důkladná reorganisace banky i její sítě je naprosto nutná, nemá-li se ústav ocitnout ve vážné krizi.

Nutno říci, že Bebca vyšla ze situace, jež zprvu se nezdála záviděníhodná, nejen úspěšně, ale doslovně šťastně, také proto, že navázala pořádně tato říšskoněmecká spojení. Stává se teď jaksi finanční institucí pro styk se sudetským, ba vlastně i s říšským hospodářstvím. Současně bude patrně jakousi centrálou pro odvod židovského majetku u nás. U ní se budou koncentrovat z větší části transakce spojené s povolováním emigrace zámožným židovským podnikatelům. Netřeba ani snad poznamenávat, že na tomto obchodu Bebca neprodělá.

V nové správní radě je reprezentována Živnostenská banka a koncernové podniky banky samotné, Brnostraje, Královecem, Pražské železo, Poldi, Walter, Zbrojovka a Tatra, z agrární strany Stoupal, tentokrát správně uvedení jako velkostatkář. Z německé strany pak brněnská firma Hochstetter & Schickard, liberecký Kreditanstalt der Deutschen, Mildenavské přádelny, ze zahraničních především ovšem Dresdner Bank velmi vlivně, vídeňská Länder a bruselská Sociétés de Bruxelles pour Finance & L'Industrie, z česko-německé šlechty knížata Rohan a Schwarzenberg.

Tím se Bebca stává něčím docela jiným, než byla dosud. Síla této instituce bude jednak v jejich stycích, které se opírají o novou státní konstelaci ve střední Evropě, jednak ve vesměs vlivných mužích, kteří zasedli v její správní radě. O činnosti této přerozené banky budeme jistě častěji slyšet.

Cis

Slučování v družstevnictví

V rámci slučování a sjednocování, které nyní jde celým našim veřejným životem, objevují se v denním tisku stále hojnější zprávy také o amalgamací různých družstev. Pokud jde o zakrytá družstva kapitalistická, nemáme v této souvislosti o ně zájem. Soudíme dokonce, že by taková družstva neměla být trpěna, protože v podstatě jsou to zlevněné formy kapitalistického podnikání, nechťich se organisovat nákladnějším způsobem v akciových, komanditních nebo veřejných obchodních společenstvech. Oč nám jde, jsou družstva zemědělská, spotřebitelská družstva výrobní i konsumní. Velký krok učinila ve směru slučování jednak družstva zemědělská, jednak konsumní.

V obou případech se nám však zdá, že někdy silná skupina užila dnešní situace k tomu, aby zdolala slabší skupinu. Nikoliv slabší početně, naopak často hospodářsky i co do počtu členů skupinu lépe organisovanou a zdravěji fundovanou, ale při tom slabší politicky nebo lépe řečeno, psychologicky. Využívá se tu totiž náhodného proudění politických sil. Děje-li se to, nevznikne podle našeho soudu takovým amalgamováním nic zvláště zdravého, ani trvalého. Staré pravidlo učí, že smlouva je trvalá jen tehdy, když obě strany z ní mají trvalý prospěch a mají na jejím udržení trvalý zájem.

Jsou dražší věci na světě, než je náhodný a dočasný hmotný zisk. A mezi ně na prvním místě počítáme zásadu bratrství a spravedlnosti mezi členy národa, postaveného v tak těžké situaci, jako je národ náš. A to má plně platit i v družstevnictví, ba tam více než kde jinde, protože družstevnictví bylo založeno na myšlence sociální spravedlnosti.

Cis

Slovníček týdne

Rozhlas bude vysílat každé pondělí, pod názvem »známé i neznámé«, slovníček týdne.

Nemají dnes na různých ustláno ti, kteří sestavují a vydávají naučné slovníky. Vydavatelé slovníků řečí si zase libují. Je stále obtížnější do několika svazků slovníku srovnat vše, co by v něm čtenář chtěl mít. A nejen to: vydáš jeden svazek slovníku, a za měsíc už jede čára dějin přes celá dlouhá hesla. A zase: najdeš sotva ve slovníku jména, hesla, která se právě zrodila.

Ottáv slovník naučný je velmi spolehlivý. V mnohém už nám nedoveze poradit. Ale co ví, ví najisto. A pro tento slovník nezapomínejme na dřívější Riegrův slovník. Je to živý pramen srovnávání, jak bylo a jak je. Ale pochopíme i nesnáze pozdějších slovníků. Dějiny jdou příliš rychle, a to zapadá i do stránek slovníků. Prošli jsme dobou, kdy těžko bylo možno se soustředit nad psacím strojem. A když byl článek napsán, byl překonán, neboť událostí několika hodin spěchaly někam docela jinam. V minulém století měla věda klid k práci. Kolik lidí, kteří v posledních letech chtěli vědecky pracovat, bylo rádo, když našli trochu času, aby splnili svůj slib napsat do revue ten a ten článek, nebo do slovníku to a to heslo?

Dnes by se měl slovník vydávat s volnými archy, aby se mohly měnit a doplňovat. Ale síla knihy není jen v tom, jak držet krok s časem. I ten starý Riegrův slovník nám dovede mnoho říci. Neporadí nám sice při práci, ale vane z něj klid lidí, jimž byl cizí spěch naší doby. Rychlost techniky roste i dějin. Proto se pak těšíme na chvílku, kdy klidně půjdeme českou krajinou, kde ze země silně raší život.

V. G.

Cesta Slovenska za hospodářskou samostatností

Slovensko, zneklidněné převratnými událostmi polovice března, kdy dosáhlo státní samostatnosti, pobouřené vpádem Maďarů a těžce raněné třetím okleštěním, se uklidňuje a snaží se nastoupit cestu hospodářského zajištění. Není to snadný úkol. Státně politická změna uvolnila pouť, kterými hospodářský život této země byl úzce spjat se zeměmi českými. Nejinak tomu je, pokud jde o poměr k ostatním sousedům. Tu je třeba nyní provisorium, založené na smlouvách republiky, nahradit dohodami novými. Jednání jsou v plném proudu a uskutečňováním mezistátních obchodních smluv vstoupí Slovensko do řady zemí s vlastním státním a hospodářským životem. Do této konsolidace práce jde Slovensko opět chudší, neboť poslední hraniční úprava neznamena pouze úbytek 40.000 Rusínů, nýbrž i ztrátu části úrodného území. Na Slovensku si nikdo nenamlouvá, že bude snadným úkolem rozproudit nový hospodářský život. Němečtí znalci, se kterými slovenské kruhy spolupracují, vidí základ národního jmění v lesním bohatství země. Téměř polovina státu je zalesněna, je tu tedy výnos lesního hospodářství nejdůležitější položkou; to také proto, že podle německých posudků zklamala naděje na veliké bohatství minerálů a uhlí. Zbývá tu ovšem velmi mnoho minerálních pramenů, avšak větší zisk lze očekávat teprve po řádném vybudování lázni a zachycení zdravotních vod pro vývoz, který byl dosud zanedbáván. Tu budou nutné značné investice, podobně jako plné využití lesního majetku a to také pro vývoz je závislé na vybudování lesních cest, pil a pod.

Prvním zevním znakem slovenského státního hospodářství bylo odpoutání od bývalé měny českosl. koruny zavedením slovenské koruny. Šlo z původního plánu provést odluku i novým názvem (navrhován byl »orek« nebo »tatra«). Hodnota Ks v poměru k české měně stanovena 1:1. Převládá tedy reálnější názor na začátky nových státních financí, neboť původně i rozhlaselem oznámený poměr obou měn byl nepříznivý pro českou korunu. Slovenská koruna bude mít hodnotu 31,21 miligramu zlata. Papírové peníze budou okolkovány a vyměňovány bez poplatků a srážek za dosavadní platidla. Zůstávají v oběhu všechny drobné mince až na 25haléře. Počítá se přibližně se 300 miliony Ks, které jsou na Slovensku v oběhu; v poměru k počtu obyvatelstva bylo by však možno zvýšit oběhivo až na 540 milionů. Po likvidaci filiálek československé Národní banky bude zřízena Slovenská národní banka s kapitálem 100 milionů Ks v akciích po 1000 Ks nominale. Nejvyšší příjmová dividendy stanovena 6 procent, zbytek čistého zisku případně státu. Peníze bankou vydané budou kryty jednak zlatem, jednak devisami. Ze zlatého pokladu česko-slovenského se počítá pro Slovensko s 20 procenty. Stát nebude vydávat státní dluhopisy, zato Slovenská národní banka bude poskytovat státu přímý úvěr, který do 100 milionů je bezúročný. Národní banka bude provádět všechny bankovní záležitosti státní správy, účtovat však může jen hotové výlohy.

Ohlašuje se reforma slovenského peněžnictví tak, že jako první budou likvidovány bratislavské odbočky Hypoteční banky české a Zemské banky. Tato byla dosud největším věřitelem samosprávných svazků. Bude pak zřízena Slovenská hypoteční a komunální banka, která převezme úkoly jmenovaných filiálek. Je také připraven plán na zvýšení příjmů a snížení vydání nového státu, nepomýšlí se však na zvyšování daní.

Pokud jde o další hospodářskou výměnu se zeměmi českými, bude Slovensko jistě pracovat pro opětné ustálení tohoto styku. Svazky dvacetiletého styku jsou příliš pevné a byly novému státu jistě prospěšné. To je zřejmé ze všeobecného rozmachu Slovenska, který zemi změnil k nepoznání od stavu před válkou. Pak je tu nepopíratelná zvýšená životní úroveň lidí. Naproti tomu nikdo nemůže tvrdit, že dosavadním těsným stykem se Slovenskem byly způsobeny škody českému hospodářství, takže další ze vzájemné výměny plynoucí výhody jsou oboustrannou nevyhnutelnou potřebou. Je na hospodářských činitelích obou částí bývalého společného státu tyto výhody zajistit i pro budoucnost. *kl*

Budeme mít nová čísla

Statistiky, jak jsme za dvacet let si na ně u nás zvykli, jak je chováme v paměti a běžně používáme, mění svou tvář. Data rozlohy státu, počtu obyvatel, zaměstnání a vzájemných vztahů se radikálně změnila sama o sobě a také se změnilo jejich začlenění, které nyní nejprve bude zahrnuto do většího celku říše a teprve pak do celku světového, kdežto dříve jsme uváděli naše data rovnou v poměr k datům světovým. Mnoho čísel, jež jsme si všípili v paměť o našem exportu, importu, nezaměstnanosti a tak dále, musíme zapomenout anebo je uložit ad acta. Budou data nová. K těm pak bude nutno propočítat pro dnešní rozlohu a rozsah naší činnosti data z let minulých, aby-chom mohli vůbec srovnávat. To je velký úkol.

S potěšením můžeme říci, že Státní úřad statistický se této činnosti již chopil, a že to, co je z ní vidět, je velmi uspokojivé. Tato instituce byla vůbec jednou z nejlepších, které byly veřejnosti po převratu dány, a osvědčila se i při svém poměrně skromném vybavení, i když nebyla s to pro různé překážky splnit všechny úkoly, jež jí byly někdy kladeny. Ale měla evropskou úroveň a hlavní věc, byla poctivá, myslíme občansky i vědecky poctivá. A to není malá chvála v době, kdy všechno je ve hře, také statistická čísla.

Bez těchto čísel by se nedala dělat pořádná veřejná správa a nedala by se provádět většina z toho, čemu říkáme státní a administrativní úkoly. Proto musíme si přát, aby Státní úřad statistický jak své zpětné poměrné propočty, tak i příští data zakládal i nadále na těchto dobrých vlastnostech svých úředníků — pohříchu tak nevalně placených — a na mravních zásadách vědecké poctivosti, jimiž se až dosud v celku vždy spravoval. *Cis*

Rozvojové možnosti domácí práce

Domácká práce, po staru někdy zvaná faktorství, pozůstává v tom, že podnikatel (faktor), případně majitel továrny dává dělníkům a jejich rodinám zpracovat domů materiál a převezme pak výrobky. Zaplatí tedy jen práci. Je dosti známo, že mzdy v domáckém průmyslu jsou povětšinou skutečně hanebně nízké. Přes to je však domácká práce významným oborem činnosti v chudých krajích, kde lid nemá žádné jiné možnosti výdělků. Po lepší organizaci domácké práce a po zvýšení její hospodářské a sociální úrovně se u nás volalo často, ale zatím se v tomto směru mnoho neudělalo.

Nyní se naskýtá příležitost, aby jednak byly zvláštním opatřením stanoveny hlavní zásady a podmínky domácké práce, jednak aby byl celý systém důkladněji vybudován. Po změnách hranic totiž na našem nynějším území zbyla z tohoto podnikání jen neúměrně menší část, takže při účelné organizaci odbytu by se tento obor práce mohl dočkat lepších výsledků a zaměstnat i při zvýšené životní míře daleko větší počet lidí. Podle právě uveřejněných úředních dat v dubnovém čísle Zpráv Národní banky zbylo v oboru textilním na našem území v Čechách 38.6 proc. a na Moravě 39.3 proc. domácké práce, v konfekci a obuvnictví 67 proc. a 91 proc. (tento nepoměr souvisí s velkým rozvojem obuvnictví na Moravě), ve sklářství 35 procent a 80 proc., v dřevařství 42 proc. a 91 proc., v kovoprůmyslu 29 proc. a 22 proc., v hudebních nástrojích v Čechách půl procenta (kdežto na Moravě tento druh domácké práce zcela zmizel), v soustružnictví (kromě dřeva) 58 procent a 94 proc., v papírenství 15 proc. a 50 proc., v kartáčníctví 15 proc. a necelé 1 proc. a konečně v hračkářství v Čechách 17 proc., kdežto na Moravě plných 100 proc. Celkem je v Čechách zaměstnáno v domáckém průmyslu asi pětadvacet tisíc lidí, na Moravě asi dvacet tisíc lidí.

Některé obory vymizely úplně buď v Čechách nebo na Moravě, na příklad tkaní a vyšívání hedvábných látek, výroba nekožené obuvi, na Moravě umělých květin, broušení a malování skla v obou zemích, v Čechách výroba nábytku z ohýbaného dřeva, které však na Moravě zůstalo 90 proc., výroba hřebíků na Moravě, při čemž v Čechách zůstalo z tohoto oboru domácké práce plných 100 proc., podobně nožířství, jehož však i v Čechách se zachovalo jen 10 proc.,

z knihařství a výroby kancelářských a školních pomůcek zbylo v Čechách 5 proc., kdežto na Moravě tento obor zcela zmizel.

Nastala tedy značná nerovnoměrnost nejenom mezi jednotlivými obory, zeměmi a počtem zaměstnaných osob, ale také pravděpodobně i v odbytovém systému. Rozumí se, že domácká práce nemůže poskytnout náhradu za průmyslovou činnost továrnicky provozovanou, ale v některých krajích je situace taková, že domácká práce má tam mimořádnou důležitost. Ostatně nutno si povšimnouti, jak na to již někteří národohospodářští spisovatelé u nás ukázali (Macek, Pistorius), že v jiných státech, zejména ve Skandinavii, dovedli promyšlenou a účelnou organizací domácké práce zaměstnat daleko větší počet lidí, než tomu poměrně je u nás, dovedli těmto dělníkům dáti vyšší životní možnosti, a co hlavního, organisovat jak systém a rozsah práce, tak i odbyt výrobků. A to je právě velmi důležité, aby totiž tyto lidé věděli, že jejich zaměstnání jim dává stálejší výdělek, se kterým mohou počítat i do budoucna. A to není skutečně možné bez hlubšího studia této otázky a bez organizace odbytu. Není totiž třeba myslit jen na exportní možnosti, které se naskýtají ovšem hlavně pro některé rázovité domácké výrobky (přes všechny vývozní potíže) a na prodej tohoto zboží turistům, ač ovšem tyto odbytové složky jsou důležité. K tomu účelu snad by se doporučovalo zřídit společnost, která by se o odbyt starala pro celé státní území, řídila jej a rozdělovala a současně pomáhala organisovat domáckou práci na širším sociálně-hospodářském základě vůbec.

Kdyby byla řádně organisována domácí spotřeba těchto výrobků, postačilo by to alespoň v prvním stadiu k tomu, aby úroveň domácké práce se dostala do vzestupného pohybu. *Cis.*

politika

Z. S.:

O nepolitické politice - tentokrát z Havlíčka

»Odjakživa jsem byl nepřitelem marného naříkání a kvílení, přesvědčen jsa, že jen pilná práce a snažení k předu pomůže. Kdyby jen každý jednotlivý člověk na tom místě, kde stojí, k dobrému se snažil: zajisté by se i celá země šťastného stavu neminula. Pročez také myslím, aby každý raději malé nedůstatky okolo sebe, ku kterých zdvihnutí moc jeho stačí, napravoval, místo planého stesku na všeobecné veliké nedůstatky, které jeden napravit nemůže. Tak bychom se zajisté dříve velikého rozkvětu své vlasti dočkali. Předkové naši vymysleli překrásné přísloví: Poruč a udělej sám; a dobře by bylo, kdybychom se všichni dle něho vždy a ouplně řídili.«

»Jest svatá povinnost každé obce, státi vždy na vrcholu vzdělání svého času, žádný pokrok v jakémkoli odvětví lidských vědomostí a kdekoli učiněný nemá jí tajný býti, starati se má, aby co možná nejdříve každé zlepšení jinde uvedené i doma opakovala. A také opravdu dobré, o blaho občanů svých dbající obce samy vysílají zkušené občany do cizích zemí, aby ústavy tamější ohlédli, a pak, pokud by prospěšno bylo, i doma uváděli, neobmezujíce stýkání občanů svých s cizozemskem, dopouští všelikou zahraniční zkušenost do krajů svých; a čím větší a rozmanitější skok všelikých náhledů a zkušeností, tím snadnější, jistější a lepší pokrok. Vždyť se dobrá obec nemusí báti zhoubné-

ho a škodlivého vplyvu z cizozemska — buďto jsou cizozemské ústavy lepší než její, a tu jistě co dobrá obec je i sama brzy uvede; aneb jsou horší, a tu moudří a vzdělaní občané její po nich bažiti nebudou.«

»Mnohému snad zdáti se bude podivno, řekneme-li, že vlastně více záleží na dobrém zřízení jednotlivých obcí, na municipálním zřízení, než na zřízení celého státu ve vyšších stupních. Neboť se ústavy vyšší v státu zřídka jen stékají s životem jednotlivých občanů, ovšem ale ústavy municipální. Více zajisté záležitosti musí občanu jednotlivému, aby se ku př. v jeho obci (městě nebo vesnici) s jmením obecním moudře hospodařilo, než na tom, jak se ve státu celém hospodaří. I ta okolnost při tom povážena býti zasluhuje, že jest nesnadno celý stát a jeho ústavy opravovati, což jen obyčejně několika málo vyvolencům osudu zůstaveno jest: každý ale skoro, byť i sebe nepatrný člověk, může vždy šlechtiti a zvelebovati jednotlivé obce, buď příkladem neb poučením svým. I sebe menší opravdívá dobrá činnost jest prospěšnější než všeliké neuskutečněné a nemožné záměry. A jak mnoho se tu naskytá zvláště některým stavům dle jejich společenského postavení příležitosti k ušlechťování obcí, jako ku př. kněžím, učitelům, úředníkům atd., kdyby jenom pustivše sobecké ohledy stavu svého z očí pouze všeobecného dobra vyhledávali. Blažená obec, kde jest několik osvícených, moudrých a činných lidí pohromadě, a tím blaženější, mají-li tito mužové ještě dle postavení svého přímý vplyv na záležitosti obecní.«

»Těší mne velice, že zde mohu s chloubou říci, kterak my Čechové, ačkoli dle počtu a mohutnosti proti Rusům, Polákům nepatrný národ, přece u všech rozumných a vzdělaných ve větší vážnosti stojíme: jak čestně se všude o našich předcích, o velikých skutcích českého národu mluví, jak pochvalně se naše upřímné a opravdové snažení v nejnovější době ode všech ctihodných lidí uznává. Na nás Čechy jistě se zalíbením, s úctou svět hledí. A máme se snad lekati velikých a mnohých překážek, máme malomyslněti před cestou, kterou kráčet musíme? Máme se snad dětinsky, nemužsky na jiného spoléhati? Čech se práce a překážek neleká, Čech nezmalomyslní, Čech se na jiného nespolehá: Čech se přičiní a přemůže všechno.«

(*Pražské noviny*, 1846).

»Počínáme noviny tyto v době předúležité. Státy se boří, národy se sbírají, stejný hledá si k sobě stejného. Nikdo nemůže, leč by vševědoucností nadán byl, udati, jaký bude letos na podzim stav politický zemí evropských. V době takové rozhodně každý národ především dbáti musí sám o sebe, neboť se mu jen takový osud dostane, jakého si sám zasloužil statečností, vytrvalostí, podnikavostí a především duchem svým. Kdo prospí lenivě dobu, ve které se dary rozdělují, tenť bez podílu odejde. Kdo sám v sebe doufá, tenť nejlepší podporu nalezne.«

(*Národní noviny*, 1848).

Kdyby nyní každý občan již tak vzdělán byl, aby rozuměl všemu, čeho jest nám zapotřebí, byla by to jen pravá hračka, uspořádati zemské zřízení, tak jak

toho národům zapotřebí jest. Musíme tedy tento lid poučovati a tak se vždy přibližovati k žádoucímu cíli. Třeba to nebylo za rok, za dvě léta, proto ještě nebude rozumný člověk zoufat, aniž hodí prací svou o zem a nechá všeho díla. Podívejme se na jiné národy.«

»Stálost, vytrvalost a neohroženost politická jsou vlastnosti, které nevyhnutelně národ míti musí, chce-li upevniti svoje práva. Jak mnohý, jenž v roku 1848 bouřlivým svým radikalismem až všechno děsil, jemužto tenkrát všeho bylo málo, jemuž se celý svět zdál býti neliberální a reakcionářský, jak mnohý, pravím, ouhlavní radikalista z minulého roku obchází nyní s kloboukem v ruce jako zmoklá slepice v ustavičných ouzkostech, aby si někdo nevzpomněl na jeho loňskou zuřivost.

Puzení jsouce jenom okamžitým citem a neurčitým nadšením, nedovedli si ještě utvořiti v hlavě pevný systém politických zásad, a proto kolikráte jim v nadšení přeskočí několik koleček a hodiny jejich politického smýšlení hrozně hřmotí, najednou ale zase bez pohnutí státi zůstanou. Právě proto, že se jejich smýšlení politické nezakládá na dobře promyšlených a ustálených zásadách, lehce se zaleknou a netroufají si to, co skutečně smýšlí, vždycky také činem vyznati, oni mají jen jakousi sváteční politiku mezi přáteli a při sklenici, ale všude ve skutečném životě jenom všední.

V politice musí každý napřed sám se sebou a se svým svědomím býti urovnán a přesvědčen, že nic nespravedlivého a nic pro vlast škodlivého nežádá, pak ale, když jednou tohoto přesvědčení nabyt, nesmí se také báti a ostýchati, toto své přesvědčení jakožto věc dovolenou a poctivou všude a před každým vysloviti a zastávati.«

»Jaký jest ouředník, to závisí hlavně na občanstvu k jeho správě náležejícímu: občané mohou si ouřednictvo takřka sami vychovati. Občanstvo starej se především o to, aby mělo u ouředníka vážnost. Vážnost tato se však nenabyde nezdvěřilostí a hrubým chováním, jak mnozí sprostáci myslí, nýbrž naopak slušnou zdvěřilostí a uctivostí, při tom však nezadáváním svého práva. Znej každý dle možnosti zákony, které se jeho věci týkají, a nedej si pak učiniti od ouředníka bezpráví, zároveň ale varuj se, abys to, co ouředník jakožto vykonavatel zákonů učiniti musí, nepovažoval za jeho vlastní libovlnost v každém pádu, kdyby se ti to znelíbilo. Umějme vždy činiti rozdíl mezi tím, co ouředník, jakožto zákonní předpis konati musí, a mezi tím, co by snad jen z vlastní libovlnosti k naší škodě bez zákonního předpisu neb proti němu činiti chtěl. Takové libovlnosti a protizákonnosti netrp nikdo od ouředníků, nýbrž odvolej se hned k místům vyšším a nejvyšším.«

(*Národní noviny*, 1849).

»Jsme rozptýlení a jenom společné a stejné, srdečné tušení váže nás dohromady. Jest nyní naše povinnost, aby každý sám ve svém oboru a podle sil svých všemožně působil tak k prospěchu národa, jak to dle svého svědomí za dobré uznává.«

»Nevyhnutelně jest, abychom všemožně hleděli

rozmnožovati inteligenci, duševní schopnosti a vědomosti mezi sebou, neboť rozum a převaha duševní musí konečně všude zvítěziti. Dále zapotřebí jest, abychom síly své spojili, společně dle jednoho plánu a pořádně působili, neboť činnost jednotlivců rozkouskovaná a nepořádná nikdy neprovede tolik, co spořádaná.«
(Slován, 1850).

»Málo lidí umí vůbec v politických záležitostech stálost a nezvratnost smýšlení spojovati s moudrým použitím okolností. Jest to ovšem velmi nesnadná věc. Tu vidíme chytráka, jenž pouští plášť svůj vždy dle právě vanoucího politického větru a nazývá to moudrým použitím okolností, oportunitou, což zatím ale u něho není nic jiného než chytrácké opuštění strany slabší a přidržení se vyhrávající. Tu zas vidíme krátkozrakého zuřivce, jenž mluví vždy o své stálosti a nezvratnosti smýšlení, zatím ale nerozumností svou bezohlednou nejen sám sobě škodí, nýbrž i stranu svou a věc svou do nesnází a do nebezpečství uvádí. Tak jako někteří spekulují v reakci, tak jsou také zrovna zas spekulanti na radikalismus, kterým na ničem jiném nezáleží, než aby oni sami měli pověst nejradikálnějších lidí, a kteří také raději svůj národ všanc dají než pověst svého radikalismu. Pravý vlastenec a přítel svobody směřuje ovšem vždy k jednomu cíli, stále a nezvratně setrvává při svém národě a při svobodě, ale poněvadž mu skutečně na svobodě a na prospěchu všeobecném více záleží než na vlastní jalové slávě, vyhledává také vždy jen prospěch všeobecný bez ohledu na to, jestli jej snad mnohý krátkozraký časem svým potupí. Ovšem že také reakcionáři a všelici zrádcové svobody a národu o sobě sami praví, že jen z mírnosti tak jednají, že oni také vyhledávají skutečný prospěch dobré věci: ale mezi takovými a mezi muži, kteří jenom v jisté době v jistých okolnostech si sami ukládají mírnost a z potřebné opatrnosti nevyslovují po každé všechny své úmysly — mezi těmi jest veliký rozdíl, který přece na dlouho nemůže zůstat ani krátkozrakým tajný. Mužové skutečně a upřímně svobodomyšlní a vlastenečtí mohou časem svým a chladnou myslí snášeti potupu krátkozrakých, odsuzujících je pro nějaký krok ne podle okamžité mody učiněný: neboť mohou býti přesvědčeni, že budoucnost ukáže jejich pravý charakter a že budou míti ještě mnohokrát příležitost, osvědčiti skutky svou poctivost a zahanbiti nedočkavé tupiče.

Jest tedy naše úplně přesvědčení, že s ohledem na všechno právě řečené nikdo moudrý z našich — nebude žádati na našich poslancích prvního zemského sněmu, aby pro nějaké romantické řeči zanedbali příležitost ke spořádání mnohých sice velmi prosaických, ale nicméně velmi potřebných zemských záležitostí; a ještě více jsme přesvědčeni, že žádný náš poslanec pro nějaký blesk své osobnosti nebude ubírat čas k spořádání věcí ne sice nejdůležitějších, ale přece v nynějších okolnostech jedině možných a jistě také prospěšných.«

»Hlavní pravidlo při všech činech politických musí býti chladná, vši náruživosti prázdňá rozvaha. Rozčilení jest dobrý pomocník, nástroj k provedení každé důležitější věci, ale vždy skoro jest neštěstí tam, kde

říditi chce. Příklady na to máme všude okolo sebe: náruživost, nadšení dodává sice síly a vytrvalosti, ale zaslepuje a proto obyčejně přemoženo bývá od chladné mysli, která dobře vidí okolo sebe prostředky a použití umí každé od náruživosti nepozorované okolnosti. S chladnou myslí musíme také považovati i příčiny našeho nynějšího stavu a prostředky k lepšímu.«

(Slován, 1851).

Život a instituce

Milena Jesenská:

Změněné nakupování

Nechci mluvit o tom, co všechno podle našich obchodníků nebude. Tenhle strašný shon po věcech a zásobách je jednou z věcí, kterým nerozumím, právě tak, jako jsem ve dnech všeobecné mobilisace nerozuměla lidem, kteří odjížděli. Je to vždycky takové zachraňování sebe na vlastní pěst a třeba i na úkor jiných. Co s tím dnes?

Dejme tomu, že se nedostanou potraviny tak, jak jsme byli zvyklí, dejme tomu, že továrnám přechodně dojdou zásoby materiálu a vyskytnou se potíže finanční a devisové, než se obnoví. Dejme tomu, že opravdu nedostanete už krásnou přízovou punčochu a že bude málo mýdla nebo že bude horší jakosti. To je snad nemilé: ale je nás tady osm milionů. A odpovězte mi upřímně: s k u t e č n ě si představujete, že budete péci buchty svým dětem a domovníkovy děti budou pít neslazenou žitnou kávu k obědu? S k u t e č n ě byste vydrželi dívat se na cizí hladovící děti jenom proto, že byste měli sami ještě plnovitaminový oběd?

Mluví se tolik o jednotě celého národa, a nikdy jí nebylo víc zapotřebí než dnes. Ale nikdy nebudu rozumět jinak jednotě národa, než v pravém slova smyslu: že se všichni postavíme na jedno místo a do jedné řady. A budou-li mezi námi trpící, hladoví a nezaměstnaní, bude se o ně starat celý národ. Jednota národa nemůže být nikdy jenom v jeho řeči a odkazu jeho předků: ale také — a hlavně — ve velikosti jeho srdce, v únosnosti jeho myšlenky, v statečnosti a šlechtnosti jeho citového a kulturního projevu. Nemůžeme ani dnes říkat jedině a výlučně: jsme národ. Musíme k tomu dodávat: jaký jsme národ. Druhé je právě tak důležité, jako první.

Ale budiž zde řeč o změněném nakupování. Člověk nebohatý má rázem po starostech: dějinné okamžiky neodehrávají se všechny prvního v měsíci, a to bývá jediný den, kdy mnoho městských lidí má peníze k nakupování.

Tak se také stalo, že jsem se rozhlédla po tom, co se děje v obchodech, teprve tehdy, když začalo svítit jarní slunce a když bylo třeba nakoupit několik punčoch a několik maličkostí. Ukázalo se, že dětské přízové punčochy nejsou na skladě, a že jsem jakýsi po-

divný tvor, neznalý pražských poměrů, poněvadž jsem jich žádala půl tuctu. Totéž se odehrávalo, když jsem chtěla koupit dcerce boty, ponožky, košilkou.

Ale to není zajímavé. Zajímavé je, jak se dnes v krámech prodavači chovají. Jste zvyklí jakémusi důstojnému uvítání, spěchu a chvatu a mimo to jste zvyklí, že vám předloží bez požádání na výběr hned několik různých jakostí. Dnes však vejdete do krámu a máte ihned dojem, že jste se někam vetřeli, kde nemáte co pohledávat. Prodavač hledí skrz vás tváře se, že vás nevidí, a když se, trochu už plaše, odvážíte přednést svoje přání, odpoví: Nevím, máme-li je ještě na skladě. Podívám se. Načež odejde někam dozadu, kde s někým tajemně šušká, a pak se vrátí s jedním párem punčoch číslo 47 (pro malou holčičku) a krčí rameny: To už je poslední. A aniž by se vámi dále zabýval, věnuje se skládání hedvábných kravat. Stojíte u pultu jako politý psík. A vzpomínáte si: Ano, takhle už jsme jednou chodili pro chléb, pro máslo, pro kousek látky, pro boty. Takhle jsme stáli už jednou u pultů v obchodě, takhle jsme už jednou prosili, když jsme chtěli za své vydělané peníze něco nakoupit.

Já nevím, jaké máte pocity vy: já bych si přála, aby se v těchto věcech na příklad jevila jednota národa. Přála bych si, aby se na příklad nenašel nikdo, kdo by dostal chuť na komkoli v těchto dnech vydělávat.

Jsou i opačné zkušenosti. Přišla jsem do obchodu s nitěným zbožím dole na Václavském náměstí, kde kupovala už moje maminka a kde jsem nastavovala zařatou ruku přes pult, abych vyzkoušela velikost punčoch, když jsem byla přibližně tak veliká, jako je moje dcerka dnes. Bylo tam plno a bylo tam všeho dost. Chovali se naprosto jako jindy: klidně, zdvořile, úslužně. Ukázali mi plnou krabici zboží. Ale řekli mi: Nemůžeme vám prodat víc, než dva páry punčoch. Nehněvejte se. Víme, že u nás kupujete léta. Ale jiní lidé u nás také kupují léta. Musíme mít pro všechny. Máme zásob dost, dostaneme zase zboží. Ale ohlédněte se za sebe, kolik zákaznic už čeká na totéž. Nemohu dát jednomu všechno a druhému nic. Nechci dělat zbytečnou paniku a nechci své zboží prodávat. Budu je prodávat tak dlouho, jak je budu mít, a nic nebudu nikomu tajit. Ale nemohu a nechci za zvláštní peníze nebo za zvláštní výhody prodat někomu balík a druhému balíček. Vezměte si dvoje punčochy a přijďte za čtrnáct dní znovu.

Vidíte, to je správná řeč. Kdyby tak jednal každý obchodník, nebylo by těch zbrklých nákupů a poděšených nakupujících a nebylo by také té atmosféry keřaské, která se začíná vznášet nad Prahou.

Když si vás vezme váš drogistka stranou a pošeptá vám tajemně: schoval jsem pro vás ještě kilo mýdla, vyhubujte mu, jste-li co zač. Řekněte mu: máte-li mýdlo na prodej, neschovávejte je. Vyložte je na pult a řekněte docela otevřeně, kolik můžete prodat. Ale prodávejte je k a ž d e m u.

Zdá se, že jsou lidé, kteří se tak chovají. Inu, mnoho jich není ani na té ani na oné straně. Nebude-li tohoto chování, pak ovšem dojde zase k tomu, co jsme už také zažili: že budou před zavřenými obchody stát roztrpčení lidé, aby si koupili kousek chleba, že budou chodit děti a ženy celé noci stát na

ulici a že ze zavřeného obchodu budou zadem vycházet ti, kteří si okamžitě odnášejí celé balíky. Pak dojde znovu k tomu nejhanebnějšímu a nejškaredějšímu zjevu z minulosti: že ve chvílích neštěstí se najdou lidé, kteří se chtějí obohatit a rozlišují mezi bohatým a chudším, mezi potřebným a zhýčkaným.

Nenajdou se na venku mezi drobným lidem. A nenajdou se na předměstích mezi drobným dělnictvem. Ale najdou se ve středu velkých měst — lidé, kterým pokojná dvacetiletá civilisace vzala páteř.

My kupující nemůžeme dnes mnoho dělat. Jsem přesvědčena, že tento přechodný nedostatek zboží bude nějak upraven. Přes to nás patrně čeká několik týdnů nepořádku a vážnutí, které mohou vynést na povrch všechnu tu špinu počínajícího keřasení.

Nemůžeme dělat nic, než přijít do obchodu a žádat zboží. Přes to vám radím důtklivě: pamatujte si každý jednotlivý obchod, každého jednotlivého prodavače. Nezapomeňte ani jedno křivé slovo, ani jednu nevrlou odpověď! Zapamatujte si ji dobře: a nikdy už do takového obchodu nevkročte i kdyby prodávali zboží ze zlata a kdyby se vám — v jiných dobách — ukláněli k zemi.

Je totiž jedno pravidlo na světě: pravidlo jakési rovnováhy. Nebylo by keřasů, kdyby lidé svým chováním nepodporovali a nevychovali jejich mentalitu. Nebylo by advokátů, vydělávajících na neštěstí druhých, kdyby měli lidé méně strachu a více páteře. Nebylo by lichvářů, kdyby nebylo lidí ochotných dát se vyssávat. Při každé ráně, kterou v životě dostanete, se zabývejte především kritikou sebe samého: jak je možné, že se ten člověk směle odváží udeřit mne? Pak teprve naříkejte na lidskou surovost.

Budeme dnes potřebovat lidi, kteří vyvinou pocit sebevědomí, klidu a důstojnosti. A budeme potřebovat naléhavě: v zárodku vymýtit všechny typické znaky nejednoty. A to je třeba dělat, budovat a stavět.

Literatura a umění

Edmond Konrád:

Širókaja britskaja nátura

Zrcadlí písemnictví duši národní?

V románě »Tlumeně hude poutník« má Knut Hamsun takovouto podrobnost: Kočí rád by mravně napomenul svého pána, který se z nešťastné lásky začíná opíjet. Proto nosí mlčky, ale okázale v knoflíkové dírcce svůj členský odznak spolku abstinentů.

Kdyby takového kočího napsal Olbracht nebo Kopta, sotva by mu ho český čtenář uvěřil. Takový kočí u nás je zcela pravděpodobný. Stejně by u nás byl pravděpodobný kníže Myškin, Oblomov, Platon Karatajev. Právě tím, co na ní tak ruského, vzbudila básnivost ruská u nás tolik obliby — a naopak neobliby. Byli a jsou čtenáři, od Jaroslava Hilberta po Ferdinanda Peroutku, jimž ruské písemnictví, obraz ruské národní duše, »jde na nervy«.

Takoví čtenáři mívají zálibu v písemnictví a národní duši anglické. V ukázněném, určitém, věcném západě. Ve světě sportsmenů, gentlemenů, whisky,

humoru Scotland Yardu. Je to jaksi heslo »all right« proti heslu »ničevó«.

Kdo uvykl čist nejen v knihách, ale skrze ně i v národních duších, tomu se protiklad těchto dvou hesel časem stane podezřelý. Dá se zkoumat, není-li to do jisté míry pouhý optický klam. V dobách předválečných všimli si tu a tam lidé na podobizně tehdejšího anglického krále, jak je podoben caru Mikuláši. Nic přirozenějšího, byli pokrevní.

Totéž tvrdit o ruském a o anglickém písemnictví bylo by nepochybně upřílišené. Letný pohled na svět britský a na svět carsky ruský však objeví některé rysy, jež aspoň laika vědecky nepřetíženého svádějí ne-li k závěrům, tedy při nejmenším k dojmům dosti silným.

Mr. Pickwick

Nad něžným Dickensovým hrdinou sotva koho napadlo vzpomínat na Rusko. Ale je to vlastně divné. Patrně slunná jeho lidskost přezaruje svým laskavým úsměvem čpavou mlhu chandry, v jakou čtenář zvykl vidat zahaleny hrdiny ruské. Tato mlha, skryta za pověstnou mlhu anglickou, objeví se v zrcadle vlastně až o století později, až poměry uzrají. Neb, dobře rozuměno, zde neběží o písemnictví a jeho krasochut. Ne o umělce jako takového. Ale o zrcadlo, jímž se stává svému lidu a své zemi, o tom co společného oba vnášejí do obrazu, bezděky a jako samozřejmost.

V letech, kdy žil, Pickwick sotva by byl mohl žít v Čechách jako česká postava nebo český výtvor. Zato výborně mohl být pochopen v Rusku, kde žilo, tenkrát i později, na stránkách knih i na statcích přátel, jistě hojně jeho odrůd: lidí hodňoučkých a bezelstných, neobratných před ženami a cudně se rdících, kteří měli vystaráno a svoje pokojná léta trávili tím, že oblé bráško, velmi přístupné požitkům vybrané kuchyně, vozili se statku na statek, od přátel k přátelům. Neškodný mužik, oddaný sebeklamu pavědy jako onen příživník generálové Stavroginé, jenž potají čte Paul de Kocka, tento miloučkový pan Pickwick, trpný jak Oblomov, nabude, zdá se, jedině životní zkušeností ve vězení pro dlužníky, kam se dostane z naivity čistě ruské, a odkad i po rusku vyvázne: podvoliv se. Ale v tom vězení se mu otevrou oči, pozná lidskou bídu. A jme ho hnutí, jež se klasicky rozrostlo v ruském románě, jež se v dalším století klasicky rozroste v románě anglickém: »Oprostilsja« — vybavit se z pout a obzoru své vrstvy, jít za člověkem a k lidu. Do britského Oblomova je i sociálně ukápnuto Turgeněva. Vůbec obraz obdoby je zhruba úplný: statkářský život na klíně přírody, dobrým bydlem přiměřeně vystlaném pro slohovou a stavu důstojnou nečinnost. Skrytá a holá bída vespod, na dne velkolepé vidiny obrovského a tvrdého hlavního města. Čtenář si ze svého vzdělání správně doplní: dvě stará, konservativní imperia. Imperia hlavami a vzhledem západní. Těžištěm zakotvená hluboko, hluboko na východě. Indie je hned vedle Turkestanu, a z Kavkazu není tak daleko do Persie, kdež ostatně už v těch letech Pickwickových na všelijaké různosti zájmečků britsko-ruských zákeřně zašel ruský klasik, brejlatý vezír Gribojedov. Nepsal věru nadarmo své »Hoře z rozumu«. Angličtí Gribojedovové budou svá hoře psát o století později.

Tedy dvě konservativní imperia. A dvě velmi kon-

servativní církve, ovládající život společenský a rodinný. Dvoji mohutná, nesmírně zámožná šlechta, bárinové a gentlemeni. Dvoji velmi sytý, pokud ne nenasytný, stav kupecký. Pod nimi sociální žebříček až do bezedna nepopsatelné bídy. Dvoji velmi rozdílný druh útisku, velmi rozdílný druh vzpoury: mezi chartisty a oktabristy sotva lze vytvořit společenství. Nicméně petrolejník ruského podzemí mohl by aspoň k Irčanovi představovat jistý protějšek. Zbývá pak připočít: ruské nevolnictví, zrušené až v letech šedesátých, anglickou půdu dodnes nevyvazenou, na níž nestojí ještě ani jedna státní nemocnice, ani jedno státní divadlo.

Dvě středověká imperia.

Příroda

Začíná ovšem Shakespearem. Ale bylo kdysi kdesi napsáno, že Emily Bronté, pastorská dcerka, jež napsala »Bouřlivé Výšiny«, navazuje ještě na něho a zároveň s druhé strany na Dostojevského. Její Heathcliff, to je duch macbethovský a stavroginský zároveň.

S Macbethem ovšem ho pojí skotská lada. Emily Bronté je všecka prosáklá severem britského ostrova, jehož mlhami s ní chodí v sirném jiskření všichni jötunové chandry — všichni běsi ruského podvědomí. Shledá se, že »Lovcovy zápisky« nebo třeba Tolstého lovy na bekasiny neobsahují více stepi, více pustiny, více světa odlidštěného, než třeba horstva cumberlandská.

Kus divočiny vždy nějak vězí v ruském člověku, viděném očima jeho klasiků. Kus divočiny nakonec vždy nějak vězí v anglickém gentlemanu, odhalovanému zrcadlem jeho písemnictví. Anglickému gentlemanu stal se ostatně programem: netřeba až do písemnictví. Je tu v celé své pomníkové sošnosti rys nej-angličtější, smysl nejnárodnější, velmi odlišný ode všech národních příznaků cizích: sport.

Rus vynalezl revoluci, aby se zbavil svých běstí. Není jisto, že se jich zbavil. Angličan vynalezl sport, aby se zbavil svých běstí. Ukáže se, že se jich nezbavil. Pleinair anglické přírody, byť svěže posolený mořskou šíří a zjihlý vláhou golfského proudu, zakousl se do anglické duše zuby svých severských duchů, jejichž úsměv dovede být hodně chmurný. Angličtina kromě slova »sport« vynalezla ještě jiné slovo, jež ruské chandře stepí a bílých nocí odpovídá ku podivu plně s přízvukem mlhy a krbu a lad a třasovisek: »spleen«.

Možno tvrdit, že k anglické přírodě, k podnebí anglické mysli patří se sportem i spleen právě tak jako Hamlet: být či nebýt. A chtělo by se málem dodat: být či nebýt — v Londýně, toť ta otázka. Jako by se anglický život rozpadal v Londýn, venkov a osady — což v ruském jazyce zní: Petrohrad, venkov, Sibiř. Věčný refrén Čechovových »Tři sester« — »v Maskvú, v Maskvú« — je jen obdoba toho, co hýbě britskou duší ve vztahu k lesklé, nemilosrdné podle hlavního města, k Molochu nad Temží, společenskému ráji a sociálnímu peklu, k »Trhu marnosti« a metropoli světa. Třeba ovšem se stříci v dojmech ukvapení: každá metropole má tuto smrtící přitažlivost lampy pro hmyz, a ve francouzském díle spisovném dala by se stejně vysledovat pro Paříž. Jenže v zrcadle duše francouzské protiklad »příroda — hlavní město« mívá zcela jiný přízvuk. Rastignacové chodívali Paříže dobývat — Brit si přeje být v hlavním městě přijat, tak

jako Boris v Petrohradě. Leda by jim s chartisty, vydědenci, metodisty, umělci a jinými jurodivými pohrdal v posupné nenávisti.

Hle, co ještě společně patří k přírodě, libo-li: nátuře britské jak ruské — jurodivý a rozkolník. Podivín a sektář. Samozvaný kazatel, náboženský kroužek, poutník.

Brit chce »oprosit se«

Zdálo by se, že mu k tomu chybí základní předpoklad: samoděržaví. V modle hlavního města modla posvátné a nedostupné carovy osoby i rodiny. Konstituční a demokratická britská světovláda nicméně takovou posvátnou autoritu měla vtělenou po čtyři málem pětiny devatenáctého století. Ještě dodnes říká se: sloh a věk viktoriánský. Daleka všech právních forem absolutismu, malá počestná vdova po princimanzelu měla přec všechnu nedotknutelnou neomezenost naprosté mravní moci. A v jejím jméně začala krystalisovat ona zkamenělost, začalo se ustalovat ono dusno, z něhož jednou gentleman po gentlemanu začne utíkat, aby »se oprostil«.

Záměr tohoto rozvažování — upozornit na některé obdoby v životním rozpoležení někdejšího carského Ruska a Anglie, jak se jeví — nečiní si nárok na zevrubnost ani úplnost. Jen zcela namátkou stačí připomenout některé z dokladů. Za poslední desetiletí se čtenáři anglických románů připletla celá řada jich, nad nimiž se rozkládá totéž společenské dusno, jak mu býval zvyklý z klasických románů ruských. Je-li pravda, že ruské písemnictví předválečné od klasiků po epigony bylo jediná předtucha blížící se katastrofy, tedy k jejím příznakům patřil onen podivuhodný neklid v příslušnicích vládnoucí vrstvy. Je překvapivé, kolik toho neklidu se najde už vlastně v Galsworthym, v posledních dílech »Forsytesagy«. Buďtež vynechání Irčan a Fabiánovec Bernard Shaw, jenž svého Dona Juana označuje šlechtickými písmeny »č. t. b. p.« — člen třídy bohatých povalečů — i H. G. Wells. To jsou programoví revolucionáři, odbojci a buřiči. Ale věrná kresba společnosti v Huxleyových »Paralelách lásky«, v »Kontrapunktu života« na sto honů zavání Turgeněvem, spleen se nadýchal chandry. A dokonce pověstný Lawrencův »Milenc lady Chatterleyové«, tato sice nudná, ale více méně pornografie, vzbudí chuť, aby byla nazvána anglickým poválečným »Sanninem« ve vzpomínce na sensaci, kterou kdysi vzbudil Arcybašev. Krom toho ukazuje v erotické masce opět útek z třídy. Jako v jiných anglických knihách nové doby vždy nějaké postavy tam tékají po jejích okrajích, trpí nerozhodností, mají-li z ní prchnout, nějaká slaboši a neurastenikové v ní sní jednou o přírodě, jednou o Bohu, jednou o dělnících. Pozdní a hrubí zbohatlíci chtivě pospíchají, aby honem ještě, jaksi v poslední chvíli zhlтали rozkoše výsluní. Poslední balvanovití a tvrdí zastánci starého řádu, válkou ochrnutí — jaký symbol! — drsně vzdorují snahami o výboj. Kdyby se užilo nomenklatury Bromfieldova indického románu »Když nastaly deště«, tedy po novém anglickém románě se potlouká plno Ransomů, Hestonů, Edwin a Fern — vesměs uprchlíků z třídy nebo jejich posledních mohykánů, a v tom románě se pochybuje i váhá jakoby po rusku, miluje jakoby po rusku — nemá Ransome trošinku cosi z Oněgina? — ale co více: pije po rusku, oprostuje po rusku,

a Bromfieldovi Indové nabudou ve své tropické dekoraci postoje přímo mužického.

Jistě toto vše není snad nějaký pozdní vliv ruských klasiků na anglické spisovatele. Nezbyvá než se dohadovat, že je to vliv nějakých skutečností.

Zrcadlo rodu Herriesů

Jakoby tyto skutečnosti chtěla odhalit od koruny po sám nejhlubší kořen, zrodila se v Anglii, tuším, v letech právě minulých, písemná hora, balvan o dvou tisících a několika stech stránkách, jež svádí k tomu, aby byla nazvána snad nejruštější dílem anglické literatury, přes to či možná právě proto, že je z nejangličtějšího, co kdy bylo napsáno. Její původce Hugh Walpole, shrnul, zřejmě narážkou na Galsworthyho, čtyři svazky svého tlustopisu: »Tuláka Herriese«, »Juditu«, »Pevnost« a »Vanessu« pod společný název »Sága rodu Herriesů«. (Vyšla česky v Symposionu.)

I čtenář dosti cvičený vzdá se před tímto tištěným horstvem posléze naděje, že je opravdu celé rádně přečte a že v něm nabude dokonalého přehledu. Je nesporně ještě obtížnější, podat o něm zprávu takovou, aby o něm vzbudila přesný a zcela správný obraz. Nicméně, vnuknout o něm představu právě po té stránce, o níž se píše v těchto rádcích, je úkol vděčný. Walpole jakoby je byl psal právě se zřetelem k němu.

Cokoli bylo o ruskosti anglického národního bytu naznačeno v předchozím, to je zde přímo tenor, smysl a obsah čtyř těsně souvislých románů, obepínajících časovou rozlohu dvou set let a sloučených dvěma středními svazky, tvořícími vlastně román jeden, skrze jedinou stoletou osobu vlastně v jeden příběh. Není účel pisatelův, psát kritiku toho příběhu, rozbírat uměleckou jakost, spisovnou úroveň, plýtvat přivlastky a obraty písemnického soudu. Jako pravé horstvo tento román má své mohutné vrcholy a hluboké propasti, svoje umělecké útesy i svoje křivolakosti, svoje zářící slunné svahy a svoje stíny. Ale je případné mluvit o horstvu, neboť jedním z největších hrdin románů je horstvo cumberlandské v severní Anglii, poblíže skotských hranic. Jeho dech je to, jenž dvěstiletou kroniku herriesovskou plní voláním divočiny. Je to herriesovský Kavkaz i herriesovská step, a málokdy do románu tak mistrně britského tolik a tak pronikavě mluvila příroda nezkrocená i nezkrotná jako do téhle knihy Walpoleovy.

S ní přímo splývá první postava díla, v jistém smyslu zakladatel rodu, František Herries, podivín a samotář, zcela pokrevný jejím běsům, sám osamělý jötun, půl nějaký Heathcliff, půl stavroginský občan nikoli horského kantonu Uri, ale zapadlého, všemu světu uzavřeného údolí Borrowdale, kde se mu, čistě po rusku, v sám počátek století osmnáctého, nenáhle rozpadá nad hlavou jeho chudý, bezpříkladně zanedbaný dvorec. Přijel tam, čistě po rusku, žít, poněvadž už nemá peněz na život stavu přiměřený. Přijel tam, čistě po rusku, se ženou, dětmi a milenkou, oddat se nečinnosti, toulkám, pití a hloubání. Hledá smysl života? Hledá Boha? Hledá vždy to, čeho není, nepochopitelný lidu i sousedům, člověk špatné pověsti, jenž čistě po rusku na výročním trhu v Keswicku prodá svou milenkou, v souboji utrpí zranění na tváři, poněvadž se mu náhle sželi zabít bližního. Stavrogin?

Starý Karamazov? Je to holkař, jak zákon káže, a najde i svou Grušenku, postavu, jež ve své anglickosti přec mohla utéci kterémukoliv ruskému statkáři i stejně se k němu vrátit v zasněžený dvorec, Mirabela, cikánka.

Hledá-li se obdoba k ovzduší, v jakém František Herries o vánoční slavnosti u souseda pozná dítě Mirabelu, později v podlounnické jeskyni dívku Mirabelu, poté v Carlisle povstalcí obleženém milenku Mirabelu, již zabije milého zavržený sok — hledá-li se obdoba k tomuto ovzduší zcela neevropskému, kde se s oblibou surově dráždí medvěd a utápějí čarodějnice, hledá-li se obdoba k barbarskému světu, v němž Tulák Herries za tonoucí čarodějnici skočí do řeky, snad by se našla v některých kapitolách spanilého »Dubrovského«, na některých stránkách »Petra a Alexěje«, viděného Merežkovským. Náš způsobný a osvícený český a středoevropský barok září slunnou civilizační pohodou a uhlazeným jasmem člověka vzdělaně krotkého proti tomuto baroku průsmyků cumberlandských, v nichž si doslova lišky dávají dobrou noc. Turgeněvova »Strž« o sto let později obsáhne v Tušinovi pouhý stín Davida Herriese, syna Františkova, zakladatele herriesovské prosperity. V něm se rodí druhý živel herriesovský: proti severským bésům silný a praktický duch budoucí Anglie, nadaný vším, jenom ne obrazností. Obr nadlidských svalů, nejsilnější zápasník mezi všemi selskými championy široko daleko, tento spíše Goliáš než David vyrůstá a okrouhle do čtyřiceti let žije s otcem na rozpadlém statku, s nevelikým jměníčkem dvou lodních podílů, dobře zakoupených, s nepatrňoučkým nejnutejším vzděláním, s velikou láskou k otci a k přírodě, s nezájmem o ženy. Kromě jedné zcela letmé zkušenosti panic, teprve čtyřicátník najde tu pravou a vezme si ji — ve druhé půli osmáctého století — po cumberlandsku: únosem. Napřed sváže, potom pobodá staršího nápadníka a hosta v domě své vyvolené. Nato jejího poručníka, jsa pronásledován, zabije. Po této milostné předejře, jež nemá, ku podivu, soudních dozvuků, šťastně slaví sňatek a dlouhá nerušená léta se oddává množení rodu herriesovského i jeho majetku.

Zde by se chtělo vsunout dumku o staroanglické spravedlnosti, jež se v Cumberlandě nepídí po vrahu utopeného poručníka paní Herriesové, v Londýně však ještě o hodně let později veřejně věší výrostka, který něco ukradl mistrovi. Vůbec mají Herriesové a jich blízcí se spravedlností štěstí. Davidův synovec, dítě jeho sestry Debory, velmi pozdě provdané kamsi za pastora, v Londýně taktéž páše vraždu, ale unikne s pomocí cumberlandských podlounníků. A jeden pozdní Davidův švagr, vrah svého obchodního společníka, musí ve vlastním domě být zavražděn otcem své oběti, aby se spravedlnosti stalo zadost. Její světské ráme předejde i jiný pozdní potomek, podivně pokřtěný, podivín a kulhavec Uhland, jenž zastřelí nenáviděného a krásného bratrance, poněvadž — Romeo a Julie — onen Montek si vzal Alžbětu, sestru Uhlandovu. Tento podivný Tybalt a Kapulet mezi Herriesy, šílený syn romantické matky, jež ho neblaze nazvala Uhlandem, zastřelí se totiž sám.

Rod a dědičná zatížení

Staň se zde chatrný pokus, omezit pokud možno zmatek čtenářův, jenž je tu v nebezpečí, že zabloudí

ve spleti herriesovského lesa. Tulák František Herries, nazvaný zakladatelem rodu, je zakladatel jen jedné jeho větve. Sám má bratry, z nichž jeden, Pomfret, sídlí s rodinou ne nepočtenou zámožně v Keswicku, kde má krásný dům u jezera. Jezero to v románu prosluje slavnostmi a ohňostroji, jež jakoby se svým rázem i obecnstvem patřily do nějakého odlehlého, soběstačného a samolibého gubernálního či újezdního města. Potomci tohoto Pomfreta, z nichž nejstarší, rostenec Davidův, jménem Raiseley, si vezme světáčkou a krásnou Davidovu sestru Marii, první zakotví v Londýně a velmi se tam časem rozmnoží, i dělají hospodářskou a společenskou kariéru. Vůbec jich na konec je jako písku v moři, a vysvitne posléze smysl díla, pociťovaný již Davidem: Herriesové — toť Anglie.

Staň se dále pokus, v tomto písku, který ve své nejstarší vrstvě obsahuje prastarou tetu Marii, narozenou v den bitvy u Naseby a umírající k obecnému rodovému zklamání čtyři roky před svými stými narozeninami — staň se pokus, v tomto písku rozlišit několikery druh podle rodového dědičného zatížení. Je už z toho, co napsáno, zřejmo, že v rodě Herriesů nechybí podivínství, spleen a šílenství, nechybí v něm obraznost, síla ani násilí. Vlastnosti ty se různé se skupují: Davidova síla je prostá obrazností. Často se v rodě bude opakovat jeho počestný a věcný druh, nezávislý a nehrabivý. Ale najde se i druh silný a zlý, druh slabý a zlý. Bude se vracet v podobách kladnějších i zápornějších druh šílený. Bude se vracet, s tváří k nepoznání změněnou, prostá a zdravá erotika Davidova i propastná, dýmná, tragická erotika jeho otce, Tuláka Františka, s jeho vidinou bílého koně, vystupujícího z jezera.

Vyskytne se pak v jeho posloupnosti, kde věčně Herriesové bez obraznosti budou nenávidět a potírat Herriesy s obrazností, případ nad jiný ruský, sám o sobě pak velkolepý lidsky i básnický. V něm nejsilněji bude trvat, čeho se zvláště obávají Herriesové nejangličtější, ti bez obraznosti — věčný skandál rodu Herriesů.

František Herries, holkař, jenž prodal milenku na výročním trhu, propadl později lásce k rudovlasé holčici Mirabele, neznámého a pochybného původu. Láska ta je marná, František může jen pochovat Mirabelina milého, zabitého před jeho očima. Dívka mu na léta zmizí a vrátí se až z bída a z opuštěnosti na jeho dvorec, kde svolí ke svatbě se statkářem již zestárlým. Znova mu uteče, František ji sešlou jednoho dne potká jako mizernou herečku v kočovné šmíře herce, s nímž žije. Až k úplnému kmetovi a ještě sešlejší se Mirabela ještě jednou k němu vrátí, a tyto dvě trosky v nejpozdnějším věku mají dítě. Drobounká rudovlasá Judita přijde na svět, usmrcujíc svou matku. A přijde na svět ve chvíli, kdy ve vedlejší světnici jí umře otec, věkovitý Tulák Herries. Udřená porodní bába z dalekého okolí usne únavou nad děckem, jež samotinké se rozkřičí ve vymrzlém a polo-rozpadlém dvorci, po samu střechu zasněženém. Ten křik zaslechne náhodný jezdec, opilý statkář Tomáš Gauntry, milovník psů a své kuchařky, bývalé herečky. Zachrání novorozené a dá mu druhý domov, pravý a hlavní pro ni vedle domova, jehož jí poskytne její už padesátiletý bratr David. Všechny jeho děti, synovci a neteře Juditiny, jsou daleko starší než tato jejich pozdní novorozená teta.

Kritika Anglie

Prerůstá všechny možnosti časopiseckého článku, zevrubněji představit tuto tetu Juditu, ústřední postavu díla, jež se posléze stane, vnitř viktoriánského imperia, maličkou Viktorií imperia herriesovského: ne naposledy proto, že toto pozdní dítě, po všech pohoršeních jež vzbudí u Herriesů rádných (bez obraznosti) od narození až do půle svého života, splní rodové pýše touhu po rekordu vytrvalosti, jehož nedosáhla teta Marie, narozená v den bitvy u Naseby. Teta Judita se totiž dožije svých stých narozenin. Pojí tak téměř přímo ponurý věk herriesovských začátků s leskem viktoriánského výsluní. Kolem jejího mládí, ruský širokého dvorcem Tomáše Gauntryho, milostně dobrodružného francouzským manželem Jiřím, podloudníkem, hráčem a vrahem, bojovného zápasem herriesovských Monteků a Kapuletů, skandálního pozdním a nemanželským synem (k němuž, nesmírně po rusku, přijde jaksi ze soucitu) — kolem tohoto mládí se kupí všecek ten svět, jenž se tak podobá ruskému: synovec Ruben, potulný sektář a kazatel, synovec František, snílek sociální spravedlnosti, jenž mrtvičného otce Davida zabije zprávou o ruské revoluci, jeho velmi ruská žena Jennifera, pro jejíž nevěru se posléze zabije, v souboji před tím opomenuv zabít soka (podobně jako jeho děd Tulák). Kolem ní se soustředí první sociální nepokoje anglické. Ona za Františky vede boj proti útisku zbohatlých Walterů, její syn pak už je chartista. Co však na ní nejrušnějšího. Mezi muži hmotaři s jedné, snilký s druhé tato ženuška je jediný tvor energický, houževnatý, činný a nenalomený. Její sté narozeniny jsou úspěch její mravní síly. Skrže ní začíná do silné epiky Walpoleovy nenáhle vstupovat kritika Anglie. Její život je kritika Herriesů. Ale tito Herriesové od pokolení k pokolení víc a více se cítí a prohlašují Anglii. Ztotožňují se s ní, považují se za ni, jsou její páteří. Forsyte-saga je obraz třídy. Galsworthy v její předmluvě podotýká, že v ní chtěl uchovat podobu britského měšťáka v jeho vlastní štávě, a tou prý je zájem o soukromé vlastnictví. Sága rodu Herriesů není obraz měšťákův. Herriesové nemají tento výlučný směr. Jsou především Angličané, Cumberlandané, statkáři. Jsou hledači lásky, Boha, moci, kariéry, pravdy, spravedlnosti, ba i svobody a umění. Jsou kazatelé a penězníci, baroneti a tuláci, jsou spisovatelé a vojáči. Jsou královny salonů a dobrodružky. Pobožnostkářky a hospodyňky, sociální pracovnice, studentky a sufražetky. Herriesové jsou v obrovité zkratce vše, čím rostla, žila, bujněla, opájela se, co milovala a nenáviděla, čemu čelila, čeho se bála a čím vadla Anglie ve třech stoletích, osmnáctém, devatenáctém a dvacátém. Judita porodí nemanželského syna v Paříži, obsazené po pádu Napoleonově vojsky spoienců. Její syn pozná svou ženu na korunovačním průvodě královny Viktorie. Její vnučka je přítomna průvodu jubilejnímu. Od vzniku průmyslu přes první slavnou výstavu, od venkovských zápasů a her v míc po světové rohovnické utkání, od výročního trhu v Keswicu přes Oscara Wildea k burské válce Herriesové jsou krvinkami v rozmachu britského imperia. A kritika Herriesů v příbězích šíleného Ellise s krásnou Vanessou a tulákem Benjaminem, jenž cumberlandské toulky prabraděda Františka rozšiřuje na Čínu, Ameriku, Jižní Afriku a Rusko, stává se strašnou kritikou anglického pokrytectví, anglické

hrabivosti, anglického národního sebeklamu a posléze jakoby životního znechucení. Moloch Londýn ponenáhlu pohlcuje a vyssává Herriesy. Ztrácejí souvislost s rodným Cumberlandem. Ve věčném boji Herriesů konvenčních, těch bez obraznosti, s Herriesy svobodnými a tuláky, těmi, kteří obraznost mají, od pokolení k pokolení útěk tuláků více a více je útěk z vládnoucí vrstvy, posléze v poslední Herriesovně, Vanessině dceři Sally, jež se vdá do Německa, útěk z vlasti. Její otec Benjamin (opět nemanželský) vrací se v sedmdesáti letech zpět do rodného Cumberlandu: nechce už nic vědět o světě.

Nechce už nic vědět o Anglii.

Něco se v Herriesech zlomilo.

Něco se zlomilo v Anglii.

Lhostejnost k imperiu

Nepatrný první náraz nejspíše se rozezná už při smrti Gordonově v Chartumu. Ale zahanbený úžas porážky od Mahdího zanikne ve vzteku, jenž si žádá hlavy Gladstoneovy. Citelně a viditelně to pohne imperiem, když mu napráskají Burové. Jenže Burové v Jižní jsou nepřítel o málo silnější, než byl Mahdi v Severní Africe. I oni nakonec prohrají svou, věru svatou válku. Osvobození Mafekingu způsobí v Londýně hotovou orgii nadšení, delirium radosti, zcela nepoměrné k věci. Je to, rozumí-li kdo dobře Walpoleovi, úleva z napravené ostudy.

Ku podivu studeněji probíhá oslava vítězství v listopadu 1918. Ne, ne, to není to, říká kterýsi divák, Herries. Neboť světová válka —

Herriesové ji zřejmě nepocítují jako vítězství. Rozhodně ne jako projev své síly. Nedospělá Sally ji myslí školaččinou chápe zprvu jako »švandu«, pak jako »otravu«, nakonec jako »hodně strašncu věc«. Herriesovští muži sice o ní vedou mužné řeči, ale tento z nich v zákopech marně se mučí, proč tu má chčipat, onen začne vyvádět a hrouť se, když se do nich z dovolené má vrátit po třetí.

V letech třicátých devatenáctého století Herriesové hospodářskou a sociální krizi svádějí ještě na Napoleona. V letech třicátých století dvacátého žijí v neřadě, jenž skutečně pramení ze světové války. Z války taktéž vyhrané.

Vyhráli ji Herriesové opravdu?

Svou válku s Japonskem 1902—1904 Rusko prohrálo. Odstonalo ji první revolucí. Tenkrát vzbudil sensaci Arcybaševův »Sanin«. Po válce světové mezi všemi těmi Huxleyi a Bromfieldy, o kterých svrchu byla řeč, vzbudil sensaci »Milenec lady Chatterleyové«. V době, kdy asi byl psán, Sally spí se svým korektním úředníkem ze zahraničního ministerstva, který si ji nevezme, protože jeho maminka nechce. Je to resignovaná dívka bez ilusí, ta Vanessina dcerka, té Resnassy, která mezi Herriesy s takovou urozeností hraje úlohu Anny Kareniny, že ji vezmou dokonce na milost.

Jak poznamenáno, ta Sally se provdá do Německa. V Anglii zatím někdo někomu odpovídá na všetečnou otázku s týmž hlubokým klidem resignace bez ilusí, k jakému po dvou stech letech může dospět Herries: »Imperium, můj milý? Imperium se jednoho krásného dne rozpadne.«

Ruské, příliš ruské. Širókaja britskaja nátura. Pří-

mo slyšitelně se poblíže závěru v herriesovské sáze staré »all right« přehlasovalo v »ničevó«, a všechny podoby mezi dvěma národními dušemi, lépe: mezi dvěma společnostmi dvou starých císařství nabyly tragického smyslu. Není věc čtenářova, věšteckým duchem předjímat dějiny. Nenáleží mu ani úsudek, zda Walpoleovo mistrovské dílo je předtucha nějaké katastrofy. Ale být čtenářem anglickým, být Herriesem, lekl by se do hloubi duše.

Jar. Brož:

Miliony kolem „Sněhurky“

Zatím co se u nás přestěhoval první celovečerní kreslený film — Disneyova »Sněhurka« — z větších měst, kde se po dlouhé týdny (v Praze dokonce po dlouhé měsíce) houževnatě držel na programu, do venkovských kin, přichází z Ameriky zpráva, že z rozhodnutí obchodního vedení Disneyovy produkční společnosti bude dnem 29. dubna tento nejúspěšnější film posledních let stažen z programů amerických kin. Je pravda, že v Americe je »Sněhurka« promítána o devět měsíců déle než u nás, neboť americkou (a současně i světovou) premiéru si odbyl tento snímek již v posledním prosincovém týdnu roku 1937 v předním losangeleském kině; nicméně za uplynulých šestnáct měsíců dávno ještě nebyl obchodně vykořisťen, neboť malá chudá venkovská kina si promítání tohoto drahého filmu dodnes nemohla dovolit.

Přípravy k opakované premiéře

Rozhodnutí Walta Disneye o zastavení dalšího promítání »Sněhurky« po pouhých šestnácti měsících po premiéře, svědčí o velké obchodní prozíravosti tvůrce tohoto prvního celovečerního kresleného filmu a potvrzuje, že Walt Disney je nejenom velkým umělcem, ale i znamenitým obchodníkem.

Nikdo se snad při čtení zprávy o předčasném stažení obchodně nad jiné úspěšného filmu z kin nebude domnívat, že Disney si svůj film, který by mohl ještě dlouhou dobu lákat další miliony diváků, uloží do tresoru, spokojen tím, že za dosavadní dobu promítání se mu výrobní náklady z rekordních pokladních příjmů dávno již několikrát zaplatily. Jestliže americký filmový průmysl počítá pro exploataci průměrného celovečerního filmu s dobou 24 až 30 měsíců, nebude přece Disney takovým poštelcem, aby se vzdal zbytku příjmů — jistě ještě milionových —, které může z dalšího promítání »Sněhurky« očekávat. Avšak právě, že je Disney ne pouze dobrým, ale přímo příkladným obchodníkem, rozhodl se učinit na čas svůj úspěšný film vzácným a znovu toužebně žádaným.

Podle nejnovějších dispozic obchodního vedení Walt Disney Art Society má být »Sněhurka« po 29. dubnu »uložena k ledu« na dobu asi sedmi až osmi měsíců, aby mohla být za rozvíření reklamních bubnů opět uvedena do předních amerických kin ve vánočním údobí, pro které je tento snímek jakoby stvořen. Od této druhé premiéry »Sněhurky« ve velkých amerických městech si Disney slibuje nové rekordní příjmy, na jejichž výši má působit právě ta osmiměsíční absence tohoto stále živě diskutovaného snímku. Podle přesvědčení Disneye-obchodníka se probudí za tuto dobu záměrného vyloučení »Sněhurky« z dosahu návštěvníků kin zájem o dílo Disneye-umělce také u většiny těch, kteří příběh o »Sněhurce a sedmi trpaslících« zhlédli třebas již několikrát a kteří by nyní sotva již měli chuť jít znovu za tímto filmem do malých předměstských a venkovských kin, do nichž by byl postupně při návalu jiných lákavých filmových novinek vytlačován.

Ve víru rekordů

Šestnáctiměsíční údobí promítání »Sněhurky« od premiéry ke dni ohlášeného stažení snímku s filmového trhu je ve znamení číselných rekordů. Ve Spojených Státech byl Disneyův film v tomto údobí uveden 9000krát na program kin, kde se většinou udržel několik týdnů. V Novém Yorku v největším kině světa Radio-City-Music-Hallu zaznamenal nejenom rekord co do délky promítání (5 týdnů), ale i co do počtu diváků, kteří jej sem přišli zhlédnout (800.000 lidí) a co do pokladních příjmů (650.000 dolarů čili skoro 20 milionů K). Celkem vynesl tento film za dosavadní dobu svého promítání 8 milionů dolarů čistého příjmu, což ve skutečnosti znamená, že na vstupném muselo být vybráno alespoň 16 milionů dolarů. Jen z exploatace ve Spojených Státech byly odvedeny výrobci 4 miliony dolarů čistého příjmu, k čemuž jest třeba přičíst z Anglie 1.750.000 dolarů, z Francie 500.000 dolarů a z ostatních 45 zemí, kde byla »Sněhurka« uvedena, dalších 1.750.000 dolarů.

O rekordních pokladních příjmech »Sněhurky« v amerických kinech si učiníme představu, uvedeme-li, že na jedno kino připadá zhruba 500 dolarů odvedeného čistého zisku čili v našich penězích asi 150.000 K. Srovnání s jinými filmy vypadá pak asi takto: zatím co »Sněhurka« byla za pouhých 16 měsíců 9000krát na programu kin a za tu dobu vynesla 4 miliony dolarů, vynáší podle hollywoodských kalkulací dobrý hraný film v nejlepším případě celkem 2 miliony dolarů, ale to za dobu 24—30 měsíců promítání, při čemž je programován včetně malých venkovských kin, do nichž se »Sněhurka« zatím vůbec nedostala, nanejvýše desettisíckrát.

Ovšem Disneyův první celovečerní film rozhodně nebyl snímkem levným. Disneye jako výrobce přišel asi na 1.7 milionu dolarů a odhladneme-li dále nákladné pořízení deseti jazykových verzí, v nichž byl dubbován, a několika set původních barevných kopií, které bylo třeba do všech zemí dodat, částkou 700.000 dolarů, shledáme, že na straně vydání měl Disney ve svých účetních knihách na kontě »Sněhurky« slušnou částku 2.4 mil. dolarů, což jest přes 70 milionů K. I tuto ohromnou částku má ovšem dnes již tři a půlkrát zaplacenou.

Okolo jednoho filmového úspěchu

Disneyův obchodní duch dovedl však vytěžit slušné částky peněz i z různých jiných pramenů. Svým nákladem vydal na příklad různá knižní vydání »Sněhurky« s původními filmovými kresbami. Těchto knížek v cenách od 10 centů do 2 a půl dolaru se za uplynulých šestnáct měsíců prodávalo průměrně 50.000 kusů denně, celkem do dnešního dne asi 22 milionů výtisků. Podobně šly na dračku i gramofonové desky s původním nahráním, které vydal rovněž vlastním nákladem prostřednictvím společnosti Vidor-His Master's Voice. Právo užít figurek ze »Sněhurky« pro různé předměty prodal Disney 147 výrobcům pro 2138 jednotlivých výrobků. Jenom »sněhurkových« sklenic na vodu bylo prodáno 16 milionů kusů a přes dva miliony loutek se dostalo přes hračkářské krámy do rukou amerických dětí.

I zprávy z jiných zemí potvrzují jednoznačně výjimečnost Disneyova díla a jeho rekordní úspěchy. Není jediné země — a můžeme to doložit i zkušenostmi z loňského podzimu v Praze —, kde by nebyla premiéra »Sněhurky« zaznamenala rekord, a to i co do délky promítání, i co do výše pokladních příjmů. S výjimkou Anglie a Holandska nenarazil tento film nikde na censurní potíže (v obou uvedených zemích byl pro své domněle příliš hrůzně kreslené scény s čarujícím královnou povolen pro mládež jen v doprovodu dospělých), při čemž v Kanadě, v provincii města Quebecu, kde je již jedenáct let v platnosti obecný zákaz návštěvy kin mládeží do 16 let, byla u »Sněhurky« po první

tomto smere učinena výjimka. Po prvé v historii zvukového filmu vübec byla ve Spojených Státech promítána v předních kinech mnoha velkých měst jinojazyčně dubbovaná verše amerického filmu, a to francouzsky namluvená verše »Sněhurky«, která měla proti versi původní ve zvukové složce velmi originální pojetí.

Za film »Sněhurka a sedm trpaslíků« se dostalo Disneyovi nejrůznějších odměn a čestných uznání — mimo jiné i ceny Americké filmové akademie a zvláštního poháru na loňském filmovém Biennale v Benátkách —, Disney sám obdržel čestné diplomy od akademických senátů universit Harvardské, Yalské a Kalifornské a jedna scéna z tohoto filmu v původním pracovním nákrese na celuloidové desce, jakých se užívá v laboratorních pro kreslený film, byla uložena v novoyorském Metropolitan Museum of Art ve zvláštní vitrině.

Vestopách »Sněhurky«

Vyjde-li podle dnešních dispoic po osmiměsíční přestávce Disneyova »Sněhurka« o příštích vánočních svátcích znovu ve velkých premiérových kinech, bude mít v oboru kresleného filmu již nebezpečného konkurenta v prvním celovečerním kresleném filmu Maxe Fleischera »Gulliverovy cesty«, na němž se již pilně pracuje ve Fleischerových nových atelierech na Floridě a který se má dostat do kin rovněž ve vánočním údobí. Krátce nato, začátkem roku 1940, má být uveden již také další Disneyův celovečerní film »Pinocchio«, který je v Disneyových hollywoodských atelierech také již v práci. »Pinocchio« má být prvním snímkem předem pečlivě připravované seriové výroby celovečerních kreslených filmů, kterých hodlá Disney počínaje příštím lednem vydat dva ročně. (Plánovány jsou zatím tři další: italská pohádka o »Bambim«, známý pohádkový příběh »Alice v zemi zázraků« a mravoučná bajka »Věláček Claudius«.)

Na výrobu kreslených filmů se v Hollywoodu hledí se stále většími nadějemi, neboť za dnešního stavu kinematografie není těžké vidět v tomto oboru tvůrčí práce jednu z nejbezpečnějších cest k pravému uměleckému výrazu. Proto se kolem Disneye seskupují přední umělci, zejména malíři a hudebníci a zejména pevný příslib spolupráce významného dirigenta Leopolda Stokowského uvítal Disney s radostí.

do ba a lidé

A. M.:

Milion kilogramů jedu ročně . . .

III.

Tohle, co teď přijde, není z detektivky, a nakonec si povíme, čím se to liší od kriminálního románu:

Cizinec opustil střed města, ležícího na pohraničí mezi Spojenými Státy a Mexikem. Tam, kde město přechází v periferii, kde je víc tmy než světlen, tam, kde jsou domy neřesti, — tam není vzácností, osloví-li muže mladá žena.

»Chcete mít krásné sny?« táže se ze tmy tiše dívčí hlas.

Cizinec nevěří svým uším. Ale sametově měkká paže vine se kolem jeho ruky, ostýchavý, blažený úsměv, úsměv jako jarní vánek žvatlá cosi o »injekci«.

Cizinec čekal zajisté něco jiného. Dívka, plavovlasá z milosti kysličníku vodičitého, však neustává. Je naopak velmi horlivá: »Pojďte se mnou . . . budeme načisto sami . . . právě u nás byla šfára, a policie nepřichází nikdy dvakrát za noc . . .«

Nezkušený cizinec přijal pozvání. Snil sen, z něhož nebylo procitnutí. A nazítří mají noviny zprávu, že neznámý, podle všeho cizinec, byl nalezen mrtev ve »čtvrti hříchu«. Podle všeho se asi stal obětí nehody, neboť nic neukazuje na vraždu. Totožnost ovšem nebylo lze zjistit, protože u mrtvého nebyly nalezeny žádné doklady a tvář i ruce byly ohlodány potkany a psy, jichž hladové smečky jak známo . . .

Injekce, jež slibovala mladá plavovláska, nezasluhují ovšem jména, pod kterým si představujeme úkon provedený za všech bezpečnostních opatření asepsy, farmakognosie a určení dávek. Opravdová injekční stříkačka je tam věci takřka neznámou. Její funkci zastává tak zvaný »gotero«. Je to pipeta, asi taková, jakou se plnívala kdysi plnicí pera, jakési kapátko. Pomocí žvýkací gummy se ke kapátku připevní injekční jehla. Bodnutí do paže nebo do stehna — ovšem látkou! — stlačení gumového váčku, a injekce je aplikována. Jakost morfia, čistota jehly, ba i množství jedu — to všechno jsou detaily, jimiž si nikdo neláme hlavu.

A host — ten si zase nemusí lámat hlavu cenou. Nikdo se ho neptá po penězích. Holčičky trpělivě vyčkají, až začne snít . . . a potom se odškodňují samy z kapes spáče. Posledním jejich úkolem je, postarat se o hostův vyhazov. Nazítří bydlí děvčata už jinde. Hledejte si je!

Tyto mladé ženy nejsou prostitutkami v pravém smyslu slova, ačkoliv si ovšem musí od podroušených svých hostů dát líbit ledaco, co si dáma líbit nedá. Touhou těchto děvčat není, získat co nejvíc peněz systematickou prostitucí nebo prodejem svého těla vübec. Jejich snem je »velký případ«, jejich vidinou je cizinec s plnou peněženkou.

A jednoho dne či jedné noci případ nastane: děvče je »bohaté! Dá něco peněz matce, nebo si koupí za všechno šaty a střevíce a vübec přepych, neúměrný jejímu životu a potom si najde mladého muže, s nímž jede do Nového Yorku nebo do Chicaga. Tam rozkveté její srdce, tam začíná žít, — mladý muž je jí princem z pohádky, zbytek peněz je jí milionovým jměním; plnými doušky pije z poháru lásky, podléhající přívalu svých citů a mladému svému tělu.

Za několik měsíců — jen málokdy lze čas čítat na léta — vrací se zpět na bývalé působiště. Leč už to není sametové, svěží stvoření, nýbrž předčasně zestárlá žena strhaných rysů, »madame«, hrob nikoliv obilný, nýbrž rougí a pudrem natřený, »madam«, která si sama »dává«, co kdysi připravovala hostům: »madam«, která se po celé dopoledne válí na kanapi, opilá, blábolící. Z krátké doby slávy, z měsíců, kdy byla pozlátkovou milionářkou, jí zbylo jen jedno: nenávisť, nenávisť, nenávisť ke všem, kdo jsou zdraví a mají peníze, a potom vědomí, že ze všech zločinů, co je jich páháno v galantních domech, jich vyjde najevo sotva desetina, a sotva každý stý že má v zápětí trest! Tyto ženy pak sbírají »žákyně« mezi mladými děvčaty svého okolí a vychovávají je ve směru, který považují za správný.

Kromě takových vyřaděných žen jsou podnikateli galantních domů velmi často Číňané, smutní, vychrtlí braši, kteří — pod maskou majitele prádelny — udržují úzké styky s polosvětlem městečka a tím i s lidmi, propadlými omamným jedům. Je úžasné, do jak vysokých kruhů sahá vliv takového prostého majitele prádelny.

Tohle tedy není z detektivky. Liší se to od kriminálního románu tím, že zdrojem informací není fantasie, nýbrž zjištění vpravdě policejní a vědecké. Byl to vyňatek, výtazek z jedné z kapitol Rekovy knihy o omamných jechech

Toloachi

Otázka, co je to humor a smích, zaměstnávala mnoho dobrých hlav a mnoho chytrého bylo napsáno na toto téma. Nicméně se zdá, že by stálo ještě za studii zjistit,

proč se lidé smějí věcem, které, bůh sám ví, jsou jedině k pláči. (Na této paradoxní skutečnosti vybudoval svou filmovou slávu pošetilý Harold Lloyd a velkým jejím dlužníkem je i geniální Charlie Chaplin!)

K věcem, jež budí tradičně a nelogicky smích, patří člověk v akutním záchvatu poruchy šedé mozkové kůry. Jinak: v alkoholovém podroušení. Kdežto představy, buzené alkoholem, jsou rozmanité a mnohostranné, má další mexický jed T o l o a c h i charakteristikum často se opakující: opojený se domnívá, že je čtvernožcem a také se podle toho pohybuje.

Reko uvádí případ z města Queretaro:

Stráž přivedla na komisařství mladého člověka, jenž tropil na ulici pohoršlivou výtržnost. I na policii ještě rozčileně vyprávěl, že ho nějaká brija (t. j. čarodějnice) změnila ve zvíře. A proto běhal po čtyřech a když se ho policejní úředník ptal na jméno, obrátil se předvedený na něho s pohružkou: »Sežeru tě — já jsem tygr z Tabascy!« Slova o sobě strašidelná pronášel tónem laškovným, asi jako se hrozí dětem: ty ty ty!

»Nejsi žádný tygr,« řekl policejní lékař nedojet. »Pověz nám raději, jak se jmenuješ.«

»Když nejsem tygr, tak snad jsem aspoň lvíček?« smlouval výtržník.

»Čerta starého jsi,« houkl lékař na podroušence, »jsi jenom opilý z toho pitomého indiánského býlí!«

Tygr z Tabascy a lvíček po těchto slovech vstal a řekl: »Tak tedy ne — a líběj odpustit, že jsem obtěžoval.«

Fantastická představa, náhlé vzplanutí sebevědomí (tygr!) a okamžitý pokles jsou znaky občasného opojení u domorodce.

U Evropana to vypadá jinak; denní tisk zaznamenává případy takové:

»Při šfáře v hostincích na břehu Rio Grande (San Antonio) našla policie v jednom z lokálů za stolem muže, jenž seděl, hlavu opřenou o stůl, s pažema visícíma bezvládně dolů. Na úředníkův dotaz odpověděl hostinský, že muž zde takto sedí už d v a d n y a d v ě n o c i, že neodpovídá na otázky a vůbec nemluví. Přišel sem před třemi dny ve společnosti indiánské ženy a Indiána. Žena zaplatila útratu a odešla předevčirem se svým společníkem. Kdo to byl a kde teď jsou, hostinský neví.

Policejní úředník zvedl mužovu hlavu a poznal na první pohled, že jde o Evropana, jenž patrně teprve nedávno přijel. Osobních dokladů u sebe cizinec neměl.

Stráž odvezla muže, jenž byl v polovičním bezvědomí a občas jen zamumlal několik nesrozumitelných slov, do nemocnice. Lékaři rozpoznali otravu omamným jedem Toloachi. Jednotlivé otravy vyvolávají bezvědomí trvající 3 až 4 týdny. Častější opakování intoxikací má v záplétí trvalou ztrátu intelektu.«

Jiný případ z denního tisku (El grafico, Mexiko — město):

»Do noční kavárny na Calle Ribera de San Cosme byla stráž povolána, aby se ujala muže, jenž tam několik hodin seděl s děvčetem, a jenž najednou ztratil pamět. Dívka při výslechu udala, že se nalezá ve společnosti muže od poledních hodin. Byli spolu v různých restauracích a barech, muž však — jinak velmi štědrý a kavalírský — neplnil očekávanou úlohu ohnivého milence. Proto si koupila na trhu prášek, po němž jsou muži rázem zamilováni, a nasypala mu ho — jen trošinku — do kávy. Jakmile muž kávu vypil, upadl do bezvědomí. Děvče se leklo, že ho snad ranila mrtvice a požádala kavárníka, aby zavolal záchrannou stanici. — Lékaři pak zjistili otravu z Toloachi.«

Jak vidno jsou předpokládáné a skutečné funkce jedu

Toloachi různé. Podstatu se nepodařilo zjistit ani lékařskými pokusy na vlastním těle.

Mexický lékař, jenž vypil silný odvar příslušných listů, líčí mezi jinými tyto příznaky a halucinace:

Nejprve jsem upadl do hlubokého, takřka olověného spánku. Když jsem se probudil, měl jsem těžkou hlavu, asi jako za horečky. Pocítil jsem silnou žízeň, chtěl jsem pít, a začal jsem za tím účelem ssát a cucat své hodinky, ačkoliv jsem si byl plně vědom, že dělám nesmysl. Pak jsem začal ohmatávat svá kolena. Domníval jsem se, že jsou to krabice, chtěl jsem je otevřít a zlobil jsem se, že nemohu hnout s víkem. Při tom jsem měl zřetelné vědomí, že to jsou přece jen kolena a omlouval jsem se sám sobě, že to dělám jenom dětem pro legraci. Děti však žádné v místnosti nebyly a jsem dokonce bezdětný. Nemám proto ani tušení, jak se představa dětí dostala do mých halucinací.

Velmi nemile jsem nesl nadměrné zesílení hmatu. Jazyk mi připadal v ústech jako cizí těleso, stále na něco narážel a měl jsem chuť vyjmout jazyk z úst a odložit ho na stolek. Také zubů mi přibýlo, měl jsem jich plné patro. Jakmile jsem se rukou přiblížil nějakému předmětu, cítil jsem v konečcích prstů silné proudy žáru a chladu. Když jsem palci nohou zavadil o příkrývku, začal se mi po každé zvedat žaludek.

Něžné pocity jsem choval jen vůči psu, jenž ležel podle mého lůžka. Hrozně jsem ho lítoval, že musí koukat na všechno jenom zdola. Za chvíli jsem se do této představy tak vžil, že jsem považoval za velmi snadné, změnit se v takového čtvernožce. Věděl jsem přesně, že bych to dokázal, byl jsem však příliš líný a řekl jsem si: necháme to napodruhé...

Průběhem otravy jsem začal také špatně vidět. Měl jsem dojem, že se mi dostalo do očí mýdlo nebo nějaká mastnota. Nepocítoval jsem však tuto skutečnost bolestně — zase jsem měl dojem, že by stačilo přetřít si oči rukou, abych zase viděl normálně, leč byl jsem tak líný, že jsem i pohyb ruky odložil na pozdější dobu. Vidět zřetelně se mi vůbec nezdálo důležité.

Velkou část lékařského protokolu zaujímá líčení »kocoviny« nadlidské velikosti, která následovala po tomto »opojení«. I zde se organismus domorodce liší nesmírně od tělesné soustavy Evropanovy.

Proto také nesmějí Evropané v Mexiku jíst na podzim divoké kachny: kachny milují nad všechnu jinou potravu rostlinu — řekněme — Toloachi. Zkonsumují ji značné množství a na podzim je jejich maso tak prostoupeno jedem, že vyvolává i ve stavu pečeně prudké otravy.

»Skleněná rakev«

Za prohibice — konstatuje na jiném místě Reko — šlo o to, dopravit na území USA kvantum lihoviny co možná nejhutnější, aby z nákladu bylo lze ředěním vyrobit množství co největší. Ředěná lihovina však není dost »ostrá« — a tak se hledalo něco, co by kořalce dodalo palčivosti, jedné to z nejdůležitějších vlastností. Když se ukázalo, že paprikový odvar škodí vzhledu (kalí), hledaly se přísady jiné, a tak nesevdomitá ziskuchtivost přišla i na jed, známý už po staletí mexickým Indiánům.

Říkají mu beho-sito, to jest: skleněná rakev.

Už květ rostliny, z níž se beho-sito dobývalo a dobývá, je nebezpečná. Voní tak omamně, že ji voňavkáři uvítali jásavě jako světovou sensaci, rychle však zase od ní upustili: pleť žen reagovala na tuto voňavku puchýři zvíce dlaně, rudými skvrnami a jinými těžkými poruchami.

Odvar kořene má ostrou chuť a Indiáni ho užívali k — božímú soudu: kdo požil a nezemřel, byl nevinný. (Nebo byl zadobře s kouzelníkem, jenž mu před experimentem dal napít odvar, obsahující tanin.)

Kdo ulehl do »sklenenej rakve« a umrel, byl s kouzelníkem na kordy, »Sklenená rakev,« jméno jedu, je zároveň popisem otravy: postizený leží nehybně, ztrnule na znaku, má skelné oči, nemůže mluvit — ale plně vidí a slyší, co se kolem něho děje.

Takovouto »dobrotou« kootleggeři napravovali lihoviny. Počet dosažených zisků i úmrtí byl znamenitý.

Indiáni sami znali a znají způsob, jak se tímto jedem omámit a při tom se neotrávit. Recept je nicméně nebezpečný.

Z á v ě r

Vybrali jsme namátkou niekoľik jmen z herbáře šílenství a smrti. Nepopisovali jsme kladné halucinace, jež vyvolávají. Byl by to počin nevďedčný: byl by odsouzen k neúplnosti, protože v podstatě působí jed tak, že odstraňuje překážky mezi individuem a individuálním jeho názorem na štěstí.

Spokojíme se — vracejíte se k výchozímu bodu této úvahy — konstatováním, že jed, zejména omamný, je z nejděivnějších věcí na tomto světě, a že nauka o jedu bude jednou východiskem k novému věku vědění. Asi jako nauka o vnitřní sekreci.

Celkově můžeme shrnout: žádný jed nepřináší do lidské duše nic nového. Není pravda, že jsou jedy, které umožňují pohled do budoucnosti nebo hovor s mrtvými.

Není pravda, že jsou jedy, které sexuálně omlazují nebo vštěpují prudkou lásku.

Řekli jsme, že jed má nepoměrem mezi kvantitou a silou obdobu jen v třaskavinách. Tak nutno také pohlízet na efekty: kdo dá do válcu automobilu třaskavinu místo benzínu, dosáhne také většího motorového výkonu — ale jednou, dvakrát. Vůz poskočí (neroztrhne-li se napoprvé) o neuvěřitelný kus. Ale je konec. Neboť: natura non facit saltus.

dopisy

Co žádají Němci od Čechů

Redakci »Prítomnosti«!

Myslím, že dopis německého občana, uveřejněný pí Jesenskou, nemůže zůstat bez odpovědi se strany české. Jde o to stanovit jasně, zda opravdu je možná spolupráce s Němci. Je ovšem možná cesta, která by opravdu uznávala, že také Češi mají právo vybudovat si svůj »český socialismus«, který by byl překonaním liberalismu a konkrétně chtěl opravdu sociální vzrůst každého českého člověka. Takový socialismus vybral by si z německého národního socialismu to, co je v něm pozitivního a uskutečňoval by to v českém prostředí českou metodou. Jen tato cesta může být úspěšná a najít v českém prostředí odezvu, což je právě podmínkou její úspěšnosti.

Vykládám si nedostatečnou informovanost Němce, chce-li nám doporučovat, abychom navazovali na Pekaře. Ten přece byl liberálem par excellence. A právě Masaryk to byl, který již před válkou u nás odmítl liberalismus, který proti němu bojoval celý život, jenž již před válkou odmítl marxismus a který po válce bojoval u nás úspěšně proti komunismu. Jakýkoliv český socialismus bude proto a musí vždy navazovat na Masaryka. Vždyť jistě v nemalé míře jeho vlivem bylo, že u nás sociální demokracie byla již dávno nemarxistická.

Myslím právě dnes, že je třeba, aby byli slyšeni nejen Němci, ale také Češi, kteří lépe musí rozumět české duši a proto jedině oni mohou vědět, s čím lze a s čím nelze českému člověku přijít.

Váš oddaný

doc. V a n ě č e k

Bratislava 14. IV. 1939

Na rozlúčenie s Čechmi

Pán redaktor!

Na Váš článok v »Prítomnosti« č. 14 »Rozlúčení se Slovenskem« dovolte, pane redaktor, aby som Vám podobným názvom odpovedal, keďže mne daly udalosti za pravdu, ako som to vo Vašom časopise pred 2 rokmi naznačil.

Rozišli sme sa. Vy nás obviňujete, my Vás obviňujeme. Jedno je ale isté. Češi mali možnosť konsolidovať štát a získať jednotlivé národnosti pre spoluvládnuť, lebo oni boli štátnym-tvorčím národom. No nedokázali toho. Pražská vláda nechcela veriť tomu, čo videla vlastnými očami v Nitre, vo Zvolene i v Trenč. Tepliciach. Nechcela veriť tomu preto, lebo nemala možnosť inam kolonizovať nadpočetnú intelektuálnu vrstvu českého obyvateľstva, čo otvorene nikdy nepriznala. Čech mal možnosť uplatnenia sa v celom štáte od Chebu až po Chust, nie tak ale Slovák, Rusín, Maďar alebo Nemec. Po Čechoch mali Nemci najviac práv i pracovných možností, tých však podľa príkladu Rakúska ani autonómiou by nebolo možno získať.

Českí intelektuáli na Slovensku nepočínali si čo štáto-tvorný element, ba opačne. Trefne sa hovorilo o nich, že rozbili Rakúsko a rozbijú aj vlastný štát; mali v tom zkušenosť.

Nie som politikom, ale podľa mojho laického úsudku Č. S. R. stroskotala na troch základných chybách:

1. Následkom jednostranného kolonizovania Čechov na Slovensku, kým Slovákom do Čiech a na Moravu prístup bol všemožne hatený (ale i na Slovensku Češi mali prednosť).

2. Následkom neschopnosti vyrovnat sa s Poľskom, odstúpením Těšínska a Podk. Rusi.

3. Špatnou výchovou obyvateľstva, nepropagovaním »vše-slovenskej« myšlienky.

Sme si dobre vedomi toho, že bez českej pomoci by sa naša sloboda v roku 1918-om nebola zrodila, no splnením pittsbourskej dohody mohli sme lepšie nazvať v obalopnej slobode. Češi nemajú spôsoby k asimulovaniu iných, lebo sú nežičliví chleboďarci. Dúfame, že sa teraz priučia...

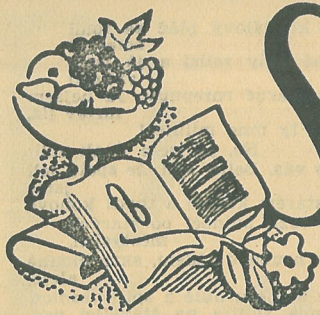
Dakujeme Vám, Češi, za pomoc k oslobodeniu. Starší brat, žičíme Ti toho všetkého — ba i ďaleko viac — o čo sme Teba 20 rokov prosili. Mysli a vži sa teraz do našej situácii v Č. S. R. a pochopíš nás. Prevychovaj si synov a budeš aj Slovákov bratom milým. Hlinkov gardista

listárna redakcie

To není pravda. Sám o sobě zajisté nám může být jen vítán ten fakt, že Němci dopisují do českých novin a reagují na to, co v nich naleznou. Vždy jsme věřili v metodu přímého dohovoru. Proto také Váš dopis jsme vzali do rukou nejdříve s očekáváním, že z našeho písemného setkání může vzejít něco dobrého. Toto příjemné očekávání však záhy ustoupilo dojmu velmi nelibému. Čtete české noviny a nalézáte v nich — ku podivu — »štvaní« a takový způsob psaní, který se »do dnešního rámce nehodí«. Kde jste v nynějších českých novinách našel nějaké štvaní proti Němcům, je nám úplnou záhadou. Vypadá to, jako byste držel v ruce Prášilovu troubu, ve které Vám zamrzl jeden starý tón: nenaučíte se už asi jinak mluvit, než jste mluvil v nějaké agitační periodě. Kdyby české časopisy vskutku štvaly proti Němcům, bylo by to jistě již dávno zaznamenáno v německých novinách nebo by to bylo známo ze zákroku úřadů. Nic takového se nestalo. Jen Vy, samozřejmě, bůhvíjak, jste objevil nějaké takové nepřístojnosti. Myslíme, že byste se měl odebrat k nějakému lékaři, který by napravil Vaše pozorovací schopnosti. Rozhodně takový typ německého čtenáře českých novin, jako jste Vy, není schopen přispívat ke klidnému soužití národů v této zemi. Připadá nám, jako byste chodil s olejem, hledaje oheň, do něž byste obsah své lahvičky přilil. Takových typů, raď nás nyní chránit bůh. Jestliže pak větu, že podle výnosu o Protektorátu Češi mají netoliko povinnosti, nýbrž také práva, pokládáte za »způsob psaní, který se do dnešního rámce nehodí«, pak tím dokazujete jen tolik, že sám o onom »dnešním rámci« nic nevíte a že jste si výnos o Protektorátu ani pořádně nepřečetl. Napravte toto opominutí a nevystřkujte na nás svou okovanou botičku. Jestliže mluvíme k Vám rozhodně, je to pochopitelné; nemáme mnoho úcty k člověku, jehož pozorovací schopnosti a patrně i úsudek jsou tak slabé, že ho svedou k domnění, že české noviny teď štvou proti Němcům.

Odpověď Slovence. Milá paní, je nepochopitelné, odkud se ve Vás stále ještě bere tolik jedu a nenávisti, mluvíte-li o Čechích. Považujete za nezbytno poslati nám své osobní prokletí a přání, abychom se nyní udusili ve své kotlině; bylo by Vám vhod, kdyby nás teď někdo rozebíral kůstku po kůstce, tváříte se, jako byste měla právo nás pokládat za nejzlotřilejší národ na celém širém světě. Nebudeme splácet stejné stejným, ačkoliv také o slovenských kůstkách by nás mohla napadnout leckterá vhodná poznámka. Cítíce, jak nám Vaše slina ještě stéká po obličejí, přejeme v zájmu budoucnosti Vašemu slovenskému národu mnoho štěstí. Účast Čechů na slovenském osvobození před dvaceti lety byla Vašimi vůdci i nyní uznána. Budeme raději mysliti na tyto projevy, než na stopy nějaké soukromé psychosy, i když jsou nám doručeny rekomandovaným dopisem.

Svět knih

Roč. 9. Číslo

KULTURNÍ ZPRAVODAJ 17

P. Bojar:

ÚŽAS NAD CESTOU

*Zbloudilý vítr v záhybech
Tvých šatů,
kde stín a vůně mládí bydlí.
Jsou slova lásky nahá,
bez ornátů
jak ptáci s bělostnými křídly.*

*Teď jenom vzpomínky Ti
nesu k oběti
na oltář rukou obnažených;
se rtů tichoučků zpěv
(a přece doletí
přes hoře klemutí) bílý a lehčí
pěny.*

*Zbloudilý vítr, stín a pachut
po slzách,
o, Bože můj, smět zpívat
chorály,
zpíval bych hned a andělé
by zpívali,
když dávno odložil jsem
dětské hry, jež jenom prach
teď tichem políbí a zahrne.
Ach, půjdu zpola dítě, zpola
muž skrze dny větrné.*
(Ze Studentského časopisu.)

NOVÉ KNIHY

KAREL KONRÁD: POSTELE BEZ NEBES

Postele bez nebes, nový román Karla Konráda, který se svými předchozími pracemi, básnickou prózou Rinaldino, románovým pokusem Dinah a hořkými letopisy své generace, věhnané na samém sklonku války do jejich hrůz, projevil jako osobitý slovesný tvůrce, je dílo na výrost originální. Je to román o dětech, v jejichž hrách, citových a duševních pohnutích, radostech i žalech, dobrodružstvích i snech

FEUILLETON

Karel Konrád: VIDINA RODNÉ ZEMĚ

Celé městečko bylo nadbytečně vzrušeno nečekaným rozhodnutím obecní správy, aby se elektrika zavedla ještě letos. Ochoď tety Holátko na onen svět byl spíše jen odbyván soustrastnou přírodou: »Bůh jí popřej věčnou slávu, ale dožila se požehnaného stáří.« Neboť všichni mysli na zítřejší vzruch: kladiva budou bušit do zdív až do setmění, a nepřátelé novot nevěstili nic dobrého, neboť měli skývu raději při petrolejovém světle, kdy nanevšely může prasknout sklo cylindru. Ach, petrolejové lampy. Venuše na nočním nebi femesníků, obchodníků a studentů; slůzek. A svícny s lojovými svíčkami, večernice minulých století. Jednoramenné svícny, těžké jako obnažené copy. Jak jsme všichni milovali odkapávání hořícího knotu, nechávající se kahanout ty vřelé plavky na ruce a mezi prsty jako plovací blánu; zvláště, když se muselo jít večer ven, báli jsme se sami do tmy, plamen by mohl

Zajímavost paměti

**Knihy, v kterých talentovaný autor vypravuje o vlastním životě, jsou téměř vždycky neobyčejně napínavé, ať už jsou to z povědi Rousseauovy nebo Vzpomínky Anderse-
novy nebo ta nádherná Báseň a pravda, kde Goethe vypravuje o svém životě bez deformace, jenom s lehkou poetickou zasněností.**
J. Giraudoux

se obráží do nejméněších nancí atmosféra a skryté dění doby před světovou válkou, tedy doby, která vlastně formovala základní charakter generace dnešních čtyřicátníků. Děti, vábené světem dospělých a hrajejí si, aniž by tušily a cháply vážnost doby, děti, do jejichž her a snů zní tragickým echem balkánská válka, jsou zde také vlastním nositelem děje, který je básněn spíš než vyprávěn. V tom také tkví hlavní půvab a nebyvalé kouzlo Konrádova románu. Jeho děj, toť obraz událostí a světa v kouzelném zrcadle ryziho básnického slova a věty, stylisované jemnou rukou zlatotepce a ciseléra slov a vět, který své dílo, osvědčující znalost doby a času, jenž »uzavřel smlouvu s válkami a zval do nich byt jen v hrách, dobrodružstvích a snech i děti jako nezletilé hosty«, staví s úžasné hlubokým smyslem pro čistotu a krásu, emotivnost i intenzitu básnického slova a výrazu. Cena brož. svazku je 20 K.

K. M. ČAPEK-CHOD: OSMERO NOVEL

Osmero novel, sbírka drobnějších i rozlehlejších novelistických prací K. M. Čapka-Choda, jež vznikly v třileti 1900—1903, svědčí dnes, stejně jako svědčila před lety, o tom, že vyšla z dílny osobitého a nevsedního umělce. Jsou to novely a romaneta, vábí čtenáře intenzivní dobrodružností svého děje, romanekností motivů i bizarností zaldnění a prozrazující od prvé chvíle svého autora jako robustního, jadrného vypravěče nevšedních, až gro-

teskních osudů, jako zívá jho psychologa a nemilosrdného analytika temných vášní a zvrácených lidských citů, prostě jako umělce, vybaveného dravou a vážnou obrazností a vyspělým smyslem pro duševní experiment. Intelektuální fantastika těchto poarbesovských romanet, hýčficích bizarností námětů, pitoreskností zaldnění, bohatstvím episod, dějem plným netekavých překvapení a zvrátů, znásobená jedinečnou vlohou pozorovatelkou a opraená o všestranné poznání života lidí nejrozdielnějších kast i charakterů, lidí, s nimiž si osud zahrál svou krutou hru, aby svými nepředvídanými úskoky a rozmary zkomlikoval jejich život a dal mu vyústiti do grotesky a tragikomedie. Vábi vás k této pracem mocí vskutku neodolatelnou. Znova a lépe, Snívá Kateřina, Konteska Fina, Mates Holech a Mendelssohnův koncert jsou právě zvláště vynikající a pro Čapka-Choda příznačné. Udivuje nás na nich nejen Čapková virtuosní drobnokresba, jazyková svéráznost a analytická vloh, nýbrž i jeho úžasná znalost světa femesel a živností i jejich vraktik i světa učeneckého a uměleckého. Klasičským dokladem takové nevšední znalosti je slavný Mendelssohnův koncert, výsostný to umělecký výraz Čapkovy lásky k hudbě a jedna z nejskvělejších slovenských parafrází hudebních dojmů, jež v české literatuře po prvé vyslovila slovem moc a kouzlo hudby. Cena brož. svazku je 34 K.

O POCITU ODPOVĚDNOSTI A O VĚRNOSTI PROGRAMŮM

Tentokrát u nakladatelů, vnucuje se nám několik slov. Bývalo od let zvykem, že v únoru nakladatelé vyložili své t. zv. jarní programy. Nebyly vždy dodrženy, a někdy to ani nevadilo, v programech bylo vždy procento postradatelných efemer. Letos jsme programy — až na několik výjimek — nečtli, a ani se tomu příliš nevíme. Přiznáváme, že není lehké je dnes dělat. Ale o to tolik nejde. Jde o programy už začaté, ale nedokončené.

Jsou dva — pokud víme a chceme-li zůstat jen u nejdůležitějších. Jedním z nich je široce založené dílo Julesa Romainse »Lidé dobré vůle«, z něhož máme zatím v rukou osm svazků, a druhým jest Duhamelova »Kronika rodu Pasquierů«, z níž vyšly u nás zatím svazky čtyři (Notář z Havru, Zahradá šelem, Pohled do země zaslíbené a Svatojánská noc). Že bylo k projektu českého vydání obou děl potřeba nakladatelské odvahy, o tom není pochyby. Ale v nakladatelově úmyslu a rozhodnutí k vydání těchto překladů (ostatně nejlepších výkonů thumocnického umění Zaorálkova) mělo být obsaženo i vědomí zodpovědnosti, dokončit započaté vydávání a nenechat dílo v českém překladu torsem. O díle Romain-

být průvanem ulomen, prosil jsem jeden druhého, aby nám šel za »kmošrac, jak maminka hovořovala, že se dlouho, dlouho nevracíme, ale dloubali jsme a hnětili změkly stearin a pállili jsme svinušky, škvory, stonožky. Ó, jak byla překrásná měděnka svícnu — stál již při našem zrození, kojení, prvích nemocích, při umírání babiččiny, znal všechny nápěvy rořatů, přehmaty strašidel a pečtil ukápnutými desky školních sešitů i příložíků, ale brzo už přestane být pohraničním sloupem nocturna, a otečtriky bude črět a už nebude otec mrzutě nařikat: ten chlebě je dnes nějak cítit petrolejem, a my budeme znát slova kontakt, ampéry, volty, kilovathodiny, osram, tungstram.

Kdoví, kdo z dětí se zasloužil o největší rozsah kořisti; zdá se, že to byl zejména Oldřich, soudě podle častého a rozdychtěného nahlížení Alžbětčiny do bedny, kam hoši skryli svůj nejtržnější lup. Bylo to mnoho kotoučů rozvodného vedení, isolačního, svorky, skoby, pojistky, vsuvky, trubky.
Porculán, měř.

S použitím sudů stavěl lehce přenosná lešení.

A za chvíli již bušila kladívka, která uzmulí doma z truhlíku na uhlí. Ale stěny domu, sýpky, kůlen i chlívky, tedy celý obvod dvora, nebyly vystavěny z pokládaných cihel, nýbrž z nepravidelně objemných kamenů. Bylo těžko nalézt mezi nimi mezery, zvláště když si počínali tak přímočafo: aniž zkoušeli tenkým hřebíkem, nenarazili-li za omítkou na tvrdou přepážku, ihned vráželi do zdí silné skoby, malta se drotila dolů v celých kusech, jako by se spíše rozhodli pro bourání fasády.

Oldřich stál na dně obráceného sudu a za jeho krkem rozkročmo seděl Evžen, proměněný sněžicím prachem starého vápna v zedníka.

Alžbětčín bratr se rozpomněl, jak na obrázku ve Světozoru bulharská vyzvědná hlídka u Lülle Burgasu přeřezává tureckou telefonní síť. Jeden junák je vzpřímen v sedlech dvou koní a jeho druh, tak jako domácí synek, se mu vyšvihl za krk. Oldřich sípavým pokřikem upozorňuje na tuto okolnost ostatní chlapce. Ně-

kterým z nich se již podařilo pevně zatlouci skoby.

Již natahují dráty. Podává jim je Alžbětka, mazlíčí se se syrovou rusostí mědi, jež již klikatící se lesk podobá se kadeřím divoženek.

Kladívka tepají. Bez ladného rytmu. Neboť v tomto jejich zuřivém podnikání nebylo harmonie rozmyslu.

A zaslepení vznešeností svého předsevzetí, ani si neuvědomují, jak se po stěnách šíří lysiny a jak se prohlubují díry; brzy to bylo, jako by byly tyto zdí čelily palebnému ohni ručnic.

Ba sám Evženek, odkojený zásadami vlastnických předností a velmi úzkostlivý na vzhled všeho, co bylo v držení rodičů, ani si neuvědomuje v zápalu, s jakým uskutečňoval svůj úkol, že je tak hrubě ničen otcův majetek.

Jediné Otta to zavčas postřehl, ne bez škodolibého údivu.

A ještě s prahu popatřil — utíkáje domů — jak jsou všichni oddáni dílu se sverepou vírou, již je schopna jen láska a doufání čistých srdcí, jeden ze zázraků dětství.

sově se dovidáme, že v jeho postupném vydávání bude pokračováno. Těšíme se z toho, protože dílo psal Romains — básník, a velký básník. Ne Romains — homo politicus, už naprosto ne tak velký. Ale nezdá se být zajištěn osud díla Duhamelova, ač i je psal velký básník, neztrácející na své velikosti ani tam, kde na ní jeho mladší spoluobčan ztrácí. Právě teď se měli čeští čtenáři dočkat dílu, v němž Duhamel líčí — zastřeně — historii créteilského opatství. Ale nevychází. Není povinností nakladatelovou pokračovat a dokončit to, co začal a nenechat bez dalších svazků české čtenáře Duhamelova díla? Úkolem, uloženým odpovědností, je to jisté. Asi tu spolupůsobí hlavně obava o úspěch. Nelze ovšem ani na nakladatelích žádat či od nich čekat přílišnou obětavost ve službách kultury, ač tato vzácná vlastnost bývala předností většiny a dosud snad je předností nejednoho z přísluš-

níků tohoto stavu. Ale u díla už zahájeného by neměla rozhodovat jen vyhlídka na obchodní úspěch. Když už jsme u té vyhlídky na obchodní úspěch: tyto dny vyšla objemná, skoro 500 stránková naučná, a hodně exkluzivní kniha zemřelého francouzského kritika a literárního historika Alberta Thibaudeta »Dějiny literatury francouzské od roku 1789 až po naše dny«. Tu knihu vydal malý nakladatel, který ze svého podnikání jistě ještě nezbohatl. Vydával ji v sešitech. Nevím, jaký měla úspěch. Ale i on by byl mohl, neměla-li úspěch očekávaný a asi i kalkulovaný, po několika sešitech celý podnik skončit. Neudělal to, dokončil vydání. A jde o knihu, která nemůže počítat ani na poměrně široký okruh čtenářů hodnotné beletrie.

V tom Duhamelově případě měl by být program dodržen.

(Kritický měsíčník.)

POZNÁMKY

Jan Mukařovský:

PRÓZA KARLA ČAPKA JAKO LYRICKÁ MELODIE A DIALOG

II. Jiný důkaz lze si zjednat zkoumáním přestavením slovosledu ve větách k tomu vhodných, totiž v takových, kde přestavením nevznikne deformace přirozeného pořádku slov. Tak na př. v I. dějství dramatu »Matka« nacházíme větu: »Nu, pravda, ale má-li někdo pět dětí, nemusí proto ještě být špatným vojákem, miláčku.« Kdybychom v ní přemístili slovosled takto: »Nu, pravda, ale má-li někdo pět dětí, proto ještě nemusí být špatným vojákem — nepozbyla by přirozenosti slovosledu, ale vznikl by ostrý intonační předěl na rozhraní obou vět, poněvadž za slohem »dětí«, jež nese závěrečnou ka-

denci věty první následovala by slaběji důrazná slova »proto ještě«, než je »nemusí«, a tím by intonační výraznost předchozí kadence byla zesílena. Věta: »Byl by ses vrátil ke mně a k dětem... a odešel z armády« — je sice přerušena řadou teček (tedy pauzou ve výslovnosti), ale přes to nepozbývá intonační plynulosti. Kdybychom však v ní opakovali pomocné sloveso »byl bys« i při druhém participiu: »Byl by ses vrátil ke mně a k dětem... a byl bys odešel z armády« — změnil by se význam, avšak druhá věta osamostatnila by se vůči první intonačně mnohem víc, než je tomu ve znění Čapkově.

Intonace Čapkovy prózy i Čapкова dialogu je tedy úplná. Tento ráz sám o sobě nečiní z ní však ještě umělecký prostředek tvárný, jímž lze beze sporu u Čapka je: nepřetržitá vlnitost Čapkovy intonace sama o sobě mohla by prostě být individuální charakteristický znak jeho slohu, založený na

převládání melodické kvality hlasu nad kvalitou dynamickou (neboť dynamická intenzita projevu — je silnými důrazy, přetřává intonační linii). Jakým způsobem stává se tedy z Čapkovy intonace prostředek tvárný?

Není zde snad od místa připomenout především generaci Čapkovy prózy. V předmluvě ke Krakonošově zahrádě prozrazují Karel i Josef Čapek literární vlivy, jímž podléhal v době svých začátků. A ku podivu: mezi českými autory, jež jmenují jako své vzory — není jediný prozaik; tři jména, jež Čapkové vyslovují, náleží vesměs lyrickým básníkům: Hlaváčkoví, Neumannovi a Dykovi. Vzpomeňme dále toho, že mladý Čapek překládal za války francouzské poesii nové doby a že tyto překlady prozaikovy staly se — podle vlastního doznání lyricko — zdrojem melodického verše Nezvalova (viz předmluvu k 2. vydání Francouzské poesie, Praha 1936); Čapek objevil tu novou melodii českého verše, vybudovanou na využití přirozeného slovosledu. A nezapomeňme konečně, že dramatická povítková bratří Čapků je psána ve verších a obsahuje, mimo jiné partie dramatické, i krásnou lyrickou pasáž o kapesníku a trojím snu vybudovanou na intonačních paralelismech:

Isabella: Ah, pane, kapesník.

Gilles: To není kapesník, ne, Isabella, ne, tof velká zahrada

já vidím akáty a květy vonící, a luna svítí tam; a jsou tam

cestičky

tak divně vinuté, že chodce rozesní,

a po nich Gilles jde sám a nese kapesník,

a luna svítí tam.

Isabella: Ah, pane Gillesse, ne, mně vraťte kapesník!

Gilles: To není kapesník, to krásná žena jest, jež stojí u

okna,

a bílé šaty má a myslí na lásku, snad myslí na lásku a o

Gillesovi sni,

Gilles chodí pod okny a hraje na housle,

a luna svítí tam na bílý kapesník,

jenž vypil slzu teď — —

Mne včera pojal sen

tak sladce přeletný jak spící dívky dech;

já o vás, Bello, snil, že pro vás umfel jsem,

váš křišťalový pláč se ronil bolestně v mé rány zející a já jsem vykřikl svou náruč rozepnuv: Já nejsem mrtev již, když ty mne miluješ!

Ne, já jsem jinak snil;

já o vás, Bello, snil, že spolu jeji jsme

ve starém kočáře a tlustí koňové nás vezli půlnocí po starých městysích,

přes hrubá dláždění, skrz dlouhé aleje,

přes kraje unulé a spící vesnice, a luna svítla na štekající psy,

a my jsme jeji pryč — —

Ne, jinak bylo to:

já o vás snil jsem jen a měl jsem o vás sen,

že já jsem slavný byl a stal se básníkem — —

Ó, Bello, slyšte mne; já nyní šťasten jsem.

Jen na mne pohleďte a potom

řcete mi,

zda teď se usmívám.

Shrňme-li všechna uvedená fakta, je genese Čapkovy epické a dramatické intonace jasná: obojí má svůj původ v lyrice. Jestliže K. Čapek, jak výše řečeno, zapůsobil na vývoj české lyriky — a zapůsobil právě jako prozaik, zbaviv lyriku zkamenělé tradice slovosledných inverzí, vyznané až do zámezí školou Vrchlického, jeví se mezi epiky napopak odchovancem lyrické poesie. Je proto umělecké využití intonace u něho třeba hledat v tomto směru.

Je známo, že se umělecké využití intonace v lyrice děje zejména dvojitou metodou: metodou opakování a metodou kontrastu; obojí sledujeme u Čapka jak v próze epické, tak i v dramatickém dialogu.

Opakování záleží v tom, že se jistý intonační útvar vrací několikrát po sobě, tak na př. otázka nebo zavolání:

Můj bože, je Lída opravdu xytý případ mezi mnohými? Není čím jediným a krásným? Není divem života? A mám-li pravdu, co jsou jí platny, co jsou vůbec platny její »neznamé pohybnosti«, její utrpení a rozhodování? (Boží muka, Lída).

Což se toho už neznavím? Proč mi nejde Lídino neštěstí z hlavy? Proč se vlastně tolik starám o osud? Odkud to na mne přišlo jako manie? (tamtéž).

(Pokračování přístě.)

Stádná horečnost jejich chvatu, to blahoslavené šílenství nezletilých duší, když jsou naplněny předludem, že jejich hra je vyšším konáním než skutkový dospělých; bylo to krásné jako blouznění včel, myslících na slávu z rodu královny.

A tak, v tomto usilovném hemžení, nikdo z nich ani nevěděl, že Otta již delší dobu není vlastně mezi nimi.

Protáhl se stínem do kuchyně. Ne snad proto, aby se ukázal matce, ale aby potají vyhledal v slámníku svého lože barvíčky, dvě misky a štětec.

Bylo to dvanáct úplně nových vodových barev, dvanáct knoflíků, různé pestrých, jako by byl každý z jiného kostymu mumraje, jako by byl utřen strakatou tlačnicí masopustního veselí, kdy ulicemi táhl vřskající průvod, červení šaška, hnědí medvěď, zelení vodníka, tak něčím podobným tomuto plesání byl pro něho tučet oněch barvíček, neboť mu je dal sám pan učitel Kasík, tehdy, když byl Otta tolik ztloučen otcem za tu událost s výkladním sklem hodináře Kryštofa. Zavolal si ho tenkrát po vyučování do kabinetu a řekl mu — s přestávkami mezi rozpaky prvotních slabik —: »Prohlížel jsem výkresy za poslední dobu.

Tvoje, Viktorine, jsou nejlepší z celé třídy. Tady máš za to odměnu.« Ačkoliv se Otta snažil dívat se mu do očí, pevně, nevinně, máje mimo jakýsi projev zvuku nic z toho, co pan učitel promluvil, bylo mu, jako by neviděl před sebou nikoho; nikoho určitého. Jen obrys nějakého dospělého člověka; jakýs koktavý obrys.

Stále oddaloval pokušení použít zamilovaných barvíček.

Tu chvíli, kdy štětečkem rozmázne lesk jejich novosti; ó, kéž by nikdy neubývala tato paleta jako začarovaný krajíc hustě pozmazaný medem.

Ale teď, když si uvědomil, jak druhové níčí ma'etek jím tak nezávidných domácích pánů, a zvláště jak sám Evženek je úhlavním strážcem největších děr a výlomů omítky a jak bude tento opovrhovaný chlapec záhy zchvácen poznáním skutečnosti, tu jako by Oldřich pocítil neodolatelný rozmach touhy — právě teď se mu chtělo, tolik chtělo, pustit se do výkresu a krásně jej pak položit novým štětečkem, novými barvami.

Utekli se s nimi na půdu.

Z jejího výkře se otvíral přes nízké střechy přilehlé uličky širošíř kraj. Jevíl se ti, když jsi přimhouřil

oči, jako obřímí vějíř, ovívající nebo, a zřasněný na svém okraji vidinou hor.

Otta, sedě v podřepu, se oddával žasnuti.

Přes zbytky babího léta městských hradeb, pod nímž plynula řeka, sunul se nejdříve jeho zrak po lukách; po píci luk osmahlé podzimem.

Oasy dědin, tvar věží jejich kostelíků jako by si chtěl vnučovat, že je to okres slynoucí pěstěním výtečné cibule; šarlahová hnědí ornice, podbradek strniště, a mezi olšovým prohlédaly křivocárky řečičky, podobající se z této výšky úponkám hracholusků, a opět dlouhý, táhlý výdech roviny, sled zvířecích běhů, zdymadlo náhorní planiny, jejíž hladina klesala v kln strany spíše půlnocní, bájesloví hájí u starodávno aleje kaštanů, které ještě pamatují třepetavé rořaty postillonských trubek, a dole pod tebou rolety krovů malých domků se štiplavými ukazovčými kominů, akvarelově zbarvení jeseň, sevřeně vlastní krásou v rám obzoru, v prodýnaný rám, tepaný osytkou atmosféry; puls, jakýsi zurčivý tep božího díla, jímž je česká příroda, která umí tak vsřebávat dělný pot jako tvář kometky nános Hějdla (jak je sklíčejič tato věčně hraná partie

šachu stáda pšáků proti figurkám, seskupeným kol pomyslíného majestátu krále, to stfetení lidskosti přerůstající osud a mudrosloví tohoto národa), a opět nový rozkmit dálky a dálky, dálky, mrakopřevectví nad zátočinami rákosiny, tucha ocůnů, nárys hvozdu, za kterými mnohdy bývá západ slunce takovou blouznivou podivnou jako benátský ohňostroj, a napříč tímto libosadem — nad nímž jako by se ještě teď, v listopadu, vznášel věneček uvitý rorýsy — probíhá silnice, viděná z ptačí perspektivy jako čára života a válek, truchloher staletí, tudy se kdysi valívaly k srdci Čech houfy vojsk, mluvčících jinými jazyky, než jakým byla mluva kněžny Libuše, svatého Václava, Karla IV., Žižky, Jiříka z Poděbrad a Jana Amose Komenského, jak o tom s tak jímavou poutavostí vyprávěl milovaný pan učitel Kasík, z toho soumraku úpatí nejdříve vyšeláhal chvatný lesk brnění, a tu se Oldřich dlouze zahleděl k oparu hor a jeho bledolící obličej oživila řevnivá bojovnost proti všem, kdož příliš nemilují otcínu, tu českou zemi, jejíž svědomí není zatíženo znamením vlčie.

(Ukázka z nového románu K. Konráda »Postele bez nebes«.)

Rodinné vily ze dřeva, školy, ozdravovny a veškeré dřevěné konstrukce staví Dřevostavby Kolowrat, Dianaberg, Př. mda. Pražská kancelář: Praha II., Národní 30n. Tel. 32347